

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul III
N-rul 44

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un exemplar
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 31 OCTOMVRIE 1926.

C U P R I N S U L :

PROBLEME SOCIALE: Pregătire științifică și solidaritate umană. —	Dr. Iacobovici
Cooperarea social-economică — — — — —	Șt. Bezdechi
POLITICA EXTERNĂ: Tratatul cu Italia — — — — —	N. Dașcovici
ACTUALITĂȚI: In căutarea armoniei — — — — —	Gavril Todica
Adunarea a șaptea a Societății Națiunilor — — — — —	G. Vlădescu-Răcoasa
Palatul „Ligii Culturale” — — — — —	Ioan Băilă
Săptămâna Crucii Roșii — — — — —	H. Trandafir
EUROPA CONTIMPORANĂ: Misterul Italiei — — — — —	Ion Clopoșel
SUPLIMENT LITERAR: Cad — — — — —	Emil Isac
O, dincolo de tine să trăiești; Spre luptă toate sevele mă'mping	Aron Cotruș
Boii — — — — —	Teodor Murășanu
Marele drum (din Mahabharata) — — — — —	Vasile Al.-George
La răscruce; Cântec — — — — —	Livia Hulea-Bebreanu
Cuibul — — — — —	Ecat. Pitiș
Scriitorii și politica — — — — —	Teodor Murășanu
Credința strămoșească și cultura națională în Basarabia — —	Ion Băilă
Un scriitor necunoscut: Tit Chitul — — — — —	Al. Ciura
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Cărămizi pentru Casa Scriitorilor. — Teatru (Puterea Intinericului, de Tolstoi; Nepoșelul, de P. Wolff). — Expoziții (Caricaturistul Dralex.) — Cărți, Reviste, Ziare (Convorbiri Literare) — — — — —	B. & B.
CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Influența avorturilor asupra genezei —	Dr. Emil Zinveliu
CRONICA ECONOMICĂ ȘI FINANCIARĂ: Democratizarea societăților anonime în Statele-Unite. — Manifestul finanței internaționale. — Expoziția voluntă. — — — — —	Dr. Traian Nichiciu
Credite ungurești pentru industria de zahăr din România — —	Sabin Cioranu
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNNALE: † Dr. Victor Babeș. — Moartea financiarului Jean Chrisoveloni. — Noui atașați de presă. — O nouă arteră economică. — In Basarabia. — O scădere a a ziaristiceii românești. — O satisfacție. — Problema minoritară. — Războiul minier în Anglia. — Dela Asociațiune. — Ecouri. — Bibliografie. — — — — —	

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

CĂRȚI, SEVISTE, ZIARE

COLABORATORI: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, I. Băilă, A. Banciu, A. P. Bănuț, Șt. Bezdechi, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boitos, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, Victor Cornea, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A. Esca, Elena Farago, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, N. Hoiescu, Ovidiu Hulea, dr. Danil Ciugurean, dr. Azenie Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lăjtu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Meșeu, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ioan Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie Păclișanu, Horia Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, dr. Cornel Radu, Vasile Savel, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. P. Sergescu, dr. Gh. Sglîmbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, P. Suciuc, dr. M. Suciuc-Sibiianu, C. Sudeșeanu, inginer Șulufiu, Gavril Todica, D. Tomescu, Isaia Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

REPREZENTANȚI ÎN PROVINCIE:

Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu

Beiuș: protoșop Petru E. Papp

Blaș: prof. Alex. Lupeanu și Șt. Pop

Brașov: ziarist Vasile Munteanu

Careii-Mari: Ion Vida

Cernăuți: prof. Vasile Gherasim

Cohalm: protoșop Emilian Stoica

Jud. Făgăraș: preot M. Tomas (Tohanul vechi)

Hașeg: prof. Ștefan Gherman

Lugoș: Pavel Grecu, red. „Cartea Satelor“

Ludoșul de Murăș: prof. Romul Popa

Maramureș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan

Poiana-Sărată (Săcuime): pâr. I. Rațiroiu

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean

Săliște: prof. Alex. Iosof

Sighișoara: Șerban G. Șerban

Sfântu Gheorghe: dr. Ioan Popa

Târgul-Mureș: Traian Popa

Timișoara: ziarist Oct. David și Valeriu Lîncea

Turda: prof. Teodor Murășanu

Zălau: prof. Ghergariu Leontiu

„Revoluția din 1918 și Unirea Ardealului cu România“

se află de vânzare cu prețul de lei 100 până acum în următoarele librării:

Cluj: Ardealul Cartea Românească, Onișor, Anca, Lepage, Friedman, Keszei.

București: Cartea Românească, Socec,

Alcalay și Pavel Suru.

Brașov: Cartea Românească, Librăria

Cooperativă.

Turda: Libr. Coop. a Corpului Didactic.

Alba-Iulia: Alba.

Sibiu: Libr. Poporului, Libr. Săteanului.

Lugoș: Librăria Diecezană.

Arad: Librăria Diecezană.

Caransebeș: Librăria Diecezană.

Brad: Librăria Sfânt.

Baia de Criș: Cooperativa „Românul“.

Vața de jos: Petru Gurban.

Câmpeni: Librăria Cooperativă.

Petroșeni: Jiul Cultural.

Beiuș: Doina.

Oradea-Mare: Librăria Românească, Biroul

central de ziare „Corvina“.

Abrud: Librăriile Moțul și Avram Iancu.

Blaș: Librăria Arhidiecezană.

Năsăud: Librăria Flacăra.

Hașeg: Librăria Românească

Hunedoara: Wachter Iosif.

Zălau: Luceafărul.

Târgu-Mureș: Ardealul.

Nădlac: Librăria Românească Cooperativă

Ocele Murășului: Filip Banciu

Reșița: Frații Deutschi

Salonta: Döme Károly

Satu-Mare: Huszár Aladár

Oravița: Progresul și Librăria Școalelor

Jimbolia: I. Barbier

Ludoș: Zorile

Gnerla: Librăria Diecezană

Ineu: Ungar Iacob

Dumbrăveni: Librăria Românească

Jibou: Porolissum

Pioești: Ștefan Hergescu

Iași: Libr. „Viața Românească“ și Ionescu

Galați: Libr. „Cultura Românească“

Brăila: Librăria „Educația școlarului“

Chișinău: Libr. „Cartea Românească“

Cernăuți: Librăria Pardini

Turnu Severin: Librăria Frații Bejan

Aiud: Librăria „Românul“ și „Coopera-

tiva corpului didactic“

Sighet: Librăria „Asociațiunii“

Sighișoara: Librăria Kamilli

Mediaș: Harth Hans

Sebeșul săsesc: Huter Erich

Săliște: Librăria Comșa

Baia-Mare: Dacia

Odorhei: Mercur

Careii-Mari: Librăria Românească

Sf. Gheorghe: Cultura română

Miercurea-Ciuc: Vakar Lajos

Făgăraș: Hașeganu

Reghin: Librăria Nouă

Orăștie: Malvina Blaga

Ministerul Muncii: Conflictelor colective de muncă pe 1925.

În cursul anului 1925 Ministerul Muncii înregistrează într-o broșură oficială conflictelor colective din câmpul muncii și care se enumără și explică în felul următor:

În toată țara în cursul acestui an s-au declarat 318 conflicte de muncă, adică 69 greve 4 lockouturi și 245 conflicte latente și la care au participat în total 80.243 salariați. Din cauza acestor conflicte s-au pierdut 209.891 zile de muncă.

Natura conflictelor se explică în modul următor: 56 la sută din conflicte au fost provocate pentru cererile de sporire de salar; 35 la sută pentru reglementarea orelor de muncă și numai 9 la sută din conflicte pentru diverse cauze, ca: contestații de concediere, suprimare și micșorarea amenzilor, etc

Procentul de 56 la sută este destul de grăitor, că muncitorimea cu toată existența contractelor colective, care reglementează și raporturile materiale dintre cele două tabere combatante, și existența comisiilor de examinarea prețurilor de pe piață, totuși, nemulțumirea este destul de însemnată. În aceasta se pot constata ușor lacunele ce se găsesc în actualele legiuiri muncitorești.

În broșura oficială a Min. de Muncă cu un lux de detalii se explică fiecare conflict. Cauzele, modul de aplanare, numărul participanților organizați și neorganizați. Întreaga broșură este perfect lămuritoare pentru întreg procesul de războire fatală dintre capital și muncă.

La capitolul Datelor Comparative, asupra conflictelor de muncă din anii 1920 până în 1925, în tabloul No. 1 se poate constata o foarte interesantă întorsătură a conflictelor de muncă. Astfel în anul 1920 statistica arată 753 de greve și 123 conflicte latente, în anul 1925 ne arată 69 greve și 425 conflicte latente.

Rezultatul: în 1920 numărul grevelor era considerabil, iar al conflictelor latente infim. În 1925 găsim numărul grevelor infim și al conflictelor latente îndoit. Cauzele acestei înversări se datorește în bună parte legiuirilor de restricție în ce privește dreptul la greve, dar în același timp nu se poate acoperi nemulțumirea care ne sare imediat în ochi când citim cifrele.

Iar din modul de soluționare al grevelor mai vedem că numai la 64 greve s'a admis punctul de vedere al salariaților, la 185 greve s'a impus tranzația, iar la 69 greve s'a impus punctul de vedere patronal, ceea ce reese că din 318 greve declarate de muncitori în baza a 91 la sută puternice motive — salar și ore de muncă — numai 64 au fost cu rezultate favorabile pentru muncitori ceea ce ar reveni abia la 23-24 la sută din totalul grevelor.

La finalul broșurii, legea pentru reglementarea conflictelor de muncă — textul în vigoare — ne dovedește clar prin chiar primul capitol art. 1 și 2 caracterul de legiuire de clasă ce-l are legea.

Ion Mehedințeanu

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CALEA VICTORIEI 51. TELEFON 308
PIAȚA UNIREI No. 8.
Cluj, Duminică 31 Octomvrie 1926

Anul III N-rul 44
NUMĂRUL: LEI 12

Pregătire științifică și solidaritate umană

— Cu prilejul serbărilor jubilară ale Crucii Roșii Române —

Din chestiunile de sănătate, de viață și moartea oamenilor, nu se face nici politică și nici sentimentalism. Aceste sunt lucruri de Știință și pentru oameni de știință, de competență și de experiență.

Rănitul pentru patrie nu poate fi obiect de speculă politică și nici mai puțin obiect de distracție, totașa după cum patriotismul este o credință profundă, din care nu se poate bate monedă, pentru situații politice sau lucrative.

... S'a petrecut și la noi ceea-ce s'a petrecut în toate armatele, adică chirurgii au fost trimiși să combată epidemiile; iar spitalele de contagioși primeau răniți și altele de acest fel. Lucrurile petrecute la noi au fost identice și în Franța și în Germania. O singură armată a avut un serviciu militar sanitar ideal și aceasta a fost armata engleză. Incolo toate continentale s'au lovit de aceleași greutăți și a comis aceleași erori.

Deci o repartitie greșită a personalului, o lipsă de mijloace de transport și o curioasă lipsă de tactică sanitară.

Totuș rezultatele obținute de noi în prima parte a campaniei au fost cât se poate de mulțumitoare și cu deosebire ia armata de nord, cu care am luptat în aceasta parte a campaniei. Pe un număr de 3215 răniți a fost o mortalitate de 3,1%. Aceasta mică mortalitate se explică prin condițiile în care am lucrat; adică, apropierea imediată a frontului și obligațiunea de a evacua cât mai curând, din cauza instabilității frontului. În aceste condițiuni am lucrat până la 24 Decemvrie 1916. Dela 24 Decemvrie 1916 și până la 9 Iulie 1917, am lucrat ca spital de boale interne și contagioase. În acest timp mortalitatea s'a urcat la 14,4%. În ultima parte a campaniei, adică delat 9 Iulie 1917 și până la terminarea campaniei am lucrat din nou ca spital de chirurgie. În aceasta epocă mortalitatea s'a ridicat la 5,5%.

În rezumat pe răniți am avut o mortalitate, care a variat delat 3-5%, în timp ce boalele au dat o mortalitate de 3 ori mai mare, adică de 15%.

Din cauza extensiunii extraordinare a epidemiilor de tifos exantematic, febră recurentă, febră tifoidă și holeră, mortalitatea produsă de epidemii a întrecut cu mult pe cea produsă din cauza armelor.

Populația țării s'a redus în mod brusc cu mai mult de 1/7 din total. A fost o pierdere de capital uman inutilă și care apasă și acum cu toată greutatea.

În fața dezastrului care amenința țara și armata, s'a făcut din nou apel la profesorul Cantacuzino (întâia oară cu prilejul epidemiei de holeră din 1913). S'a creat directoratul și pentru a doua oară marele nostru bacteriolog a salvat țara.

În același timp se face reorganizarea întregului serviciu și se crează spitalele de specialitate, conduse de specialiști. Aceștia nu mai depind de fantazia bizară a comandamentelor, ci sunt sub directa conducere a oamenilor de competență. De unde înainte serviciul sanitar era subordonat organelor de conducere militar, acum el este subordonat unei conduceri medicale, care va lua măsuri în raport cu situația militară și aceasta la rândul său ține seamă de indicațiunile date de corpul medical.

Pentru cine n'a fost în contact utim cu toate aceste lucruri, totul pare simplu, pare ușor de înțeles și totuș câte zeci de mii de oameni au plătit cu viața lor aceste triste experiențe.

Din cele expuse până aci rezultă, că în toate armatele continentale unde tradiția era mai puternică de cât realitatea a domnit același spirit de omniscentia și omnipotență. Experiența războiului a arătat valoarea și inexorabila necesitate, a colaborării și imposibilitatea subordonării.

În această dramă îngrozitoare care

este războiul, contează numai omul pregătit.

Și singura pregătire reală este pregătirea științifică. Războiul uzează de cele mai rafinate mijloace pe cari le-a creiat știința modernă. Aplicarea acestor mijloace nu poate fi făcută, de cât uzând de metodele științei.

În pregătirea de războiu trebuie să primeze acest sistem de educație care va asigura utilizarea cu cel mai mare folos a mijloacelor științei. Și aceasta nu se poate face de cât aplicând pe o scară întinsă metodele de educație ale științei.

Știința exclude și poza și farsa, știința caută adevărul. Știința nu cunoaște sentimentalismul. Știința nu cunoaște forma, ea știe numai fondul. Știința nu se improvizează și nici nu se creiază delat o zi la alta.

Și dacă știința nu se improvizează, cu atât mai puțin nu se pot improviza oamenii de știință și mai ales nu pot fi înlocuiți și stânjeniți în aplicările lor de persoane cu desăvârșire streine și de metodele științei și de cele mai elementare cunoștințe, într'o situație atât de gravă cum este problema îngrijirii răniților.

Scene, ca cele petrecute în cursul războiului trecut, ar trebui evitate și pentru totdeauna. Colegul meu, prof. Papilian, a descris cu talentul lui de scriitor cruda realitate în romanul său: „Ne leagă pământul“.

Toată activitatea era măcinată în mici preocupări inerente unor femei, dar incompatibile cu buna îngrijire a răniților. Expresii, ca aceea, că „în spitalul meu, „medicul meu,“ sala mea de operație etc.“ contrastau trist cu opera negativă, care se făcea acolo.

Rănitul care suferă pentru o cauză înaltă, nu are nevoie nici de tandreță și nici de zâmbetul unei femei, ori cât ar fi de tânără și ori cât ar fi de frumoasă.

El are nevoie de un chirurg priceput, de un infirmier de meserie, de un per-

sonal, care știe și ce are de făcut și ce trebuie să facă, pentru a evita și complicațiunile fizice și mai ales pentru a nu distruge mentalitatea adevăratului luptător, adică spiritului de sacrificiu, spiritul datoriei care trebuie îndeplinită.

Siguranța unei țări cere fiecărui cetățean încordarea supremă. Această încordare se menține și crește în atmosfera austeră a preocupărilor caracteristice științei. În această atmosferă fiecare știe, că a venit pentru un anumit timp, adică, timpul pentru a se vindeca și cu un anumit scop, adică: imediat ce această vindecare s'a obținut, el trebuie să meargă din nou ca să contribuie la siguranța Patriei.

El nu are dreptul să-și speculeze rănirea și cu atât mai puțin au acest drept persoanele, cari sunt în jurul lui. Când transformi sala de răniți în sală de spectacol, nu se face acestora nici un serviciu și aduci un imens prejudiciu interesului comun.

Din aceste lucruri pe cari nu le spun decât în baza faptelor verificate, atât personal, cât și de alți mulți, reese, că problema îngrijirii răniților este cu mult mai grea de cât se pare.

Personalul chemat la o astfel de misiune nu se poate nici improviza, nici crea ori unde și din ori cine. Este nevoie de un personal selecționat, de un personal pregătit și mai ales de un personal antrenat.

Ori câtă bunăvoință ar fi, ori cât devotament s'ar cheltui, totul este zădărnice. Fete tinere s'au ofilit inutile la căpătâiul paturilor; femeii în toată puterea s'au epuizat tot așa de inutil. Și toate acestea din cauza unui viciu fundamental, adică o credință greșită, că oricând și oricine poate și în scurt timp să-și schimbe rostul unei vieți duse în anumite condițiuni, pentru alta cu totul deosebită.

Nimeni nu se uită în jurul lui. Nimeni nu vrea să vadă, că cu toate imperfecțiunile sistemului social actual, totuși se face o selecțiune a indivizilor. Să luăm de pildă meseria de medic. Ei bine! Chiar în cadrul acesta și totuși sunt oameni cari fac de preferință o anumită ramură a medicinei. Chirurgii sunt comparativ mai puțini decât interniștii. Se cere o anumită structură psihică pentru a face om chirurg. Chiar între chirurghi, unii rămân pe terenuri cunoscute și alții caută neconținut necunoscutul. Pentru a forma un chirurg și asta dintr'un om bine devotat, se cere o practică chirurgicală intensă de cel puțin zece ani.

Atunci eu mi-aș permite să pun această simplă întrebare: Este oare posibil, ca cineva care nu s'a ocupat nici odată de medicină și cu atât mai puțin

de chirurgie să aspire, ca să îngrijească răniții? Ba ceva mai mult să aibă puterea de a conduce serviciul de chirurgie și de a impune metode? Oare este posibil, ca rănitul de războiu să servească fantazia capricioasă a unor persoane, care-și înțeleg greșit misiunea lor? Eu cred că nu!

Oamenii cari vor să facă binele, au la dispoziția lor un câmp imens.

Crucea Roșie s'a născut incidental din spectacolul sfașiiilor al unui câmp de luptă, unde umanitatea își amesteca ființa cu eternitatea pământului.

Crucea Roșie a fost și este licărire de lumină în bezna bestialității.

Crucea Roșie scoate la iveală partea cea mai frumoasă a naturii omenești, adică necesitatea imperioasă a solidarității omenești.

Crucea Roșie nu este nici un semn, nici o haină și nici o preocupare de o clipă.

Crucea Roșie este chemată să arate omeniului un drum nou, spre un alt țel, spre o altă lume.

Acțiunea ei nu trebuie să apară numai în mijlocul măcelului, pentru că să dispară odată cu încetarea pentru o clipă a acestuia.

Crucea Roșie trebuie să fie permanentă și pretutindenea. Scopul este de a educa și de a pregăti omul ca să fie om.

Suferința luptătorului de pe câmpul de luptă este demnă de toată solitudinea, dar suferința luptătorului păceii nu merită oare aceeași solitudine?

Și aici este marea misiune a persoanelor, cari doresc să facă binele. Conducerea instituțiilor trebuie lăsată în grija celor ce au pregătire.

Crearea instituțiilor cerute de oameni de specialitate, procurarea mijloacelor, acestea nu se pot face de cât într'o societate cu o altă mentalitate, cu o altă educație.

De pe câmpiile însângerate ale Italiei în acea zi, când a licărit flacăra umanității, ea a scos la iveală acel profund sentiment al solidarității omenești.

În viața mea de chirurg întâlnesc zilnic acest sentiment. Zilele trecute o femeie, o bună mamă și frumoasă româncă era în spasmele morții. Câteva grame de sânge putură s'o salveze. Sângele unui tânăr ungar era potrivit. I-s'a adus la cunoștință necesitatea. S'a supus cu mulțumire operațiunii de dătător de sânge. Femeia a fost salvată. Acesta nu este un caz izolat. Numai în cursul acestui an s'a repetat de vreo douăzeci de ori.

În sufletele noastre ale tuturor zace ascuns acest sentiment al solidarității omenești. Evanghelicul cuvânt „iubește

pe aproapele tău ca pe tine însuși" — stă înăbușit de prejudecăți și de cultul urei și bestialismului.

Crucea Roșie născută din tot ce sufletul are mai frumos, are datoria să cultive această minunată parte a omului.

Această cultură trebuie să fie continuă, trebuie făcută cu toată puterea ori când și pretutindenea. Aici este chemarea femeii, aici toate acele părți specifice ale sufletului femeesc pot face, ceace asprimea masculină nu poate realiza.

În ziua când omenirea va fi zmulșă din ghiarele bestialității ancestrale și transportată în lumea eternului uman, în acea zi Crucea Roșie își va fi îndeplinit misiunea ei.

Dr. Iacobovici

BIBLIOGRAFIE

Ministerul Muncii, Cooperației și Asigurărilor Sociale a publicat în editura sa următoarele lucrări:

1. Conflictele colective de muncă din anul 1925.
2. Convențiile colective de muncă din anul 1925.
3. Mișcarea Salariilor în 1925.
4. Proiectele de convenții și recomandările adoptate de Conferințele internaționale ale muncii 1919-1926.
5. Durata muncii în principalele întreprinderi din țară.
6. Inspecția muncii în 1924.
7. Anteproiect de lege pentru înființarea și organizarea camerelor de muncă și a consiliului superior al muncii.

G. G. Antonescu: Un institut pedagogic român, București, 1926.

Dr. C. Pavel: Zile trăite (1918-1919) Beiuș, 1926.

- Țara de jos (Octomvrie)
 Revista juridică (14 Octomvrie)
 Răsăritul (Septemvrie)
 Universul literar (24 Octomvrie)
 Gazeta căsătoriilor (17 Octomvrie)
 Țara Noastră (24 Octomvrie)
 Cosinzeana (24 Octomvrie)
 Școala bănațeană (Septemvrie)
 Cultura proletară (15 Octomvrie)
 Buletinul Camerei de Comerț din Ploiești (Aug.-Septemvrie)
 Sentinela de nord (Aug.-Sept)
 Școala noastră (1-15 Oct.)
 Răzeșul (Oct.)
 L'Europe Centrale (23 Oct.)
 Educația (Sept. și Oct.)
 Oltenia (15 Octomvrie)
 Deutsche Politische Hefte (Octomvrie)

Tratatul cu Italia

Cer scuze cititorilor asidui ai cronicelor mele de politică externă din coloanele acestei reviste pentru întârzierea involuntară care face să mă ocup abia acum de tratatul de prietenie și colaborare dintre Italia și România semnat la Roma de d-nii Mussolini și gen. Averescu la 17 Septembrie.

Date fiind obiectiile la care a dat loc semnarea acestui tratat din cauza cuprinsului — obiectii al căror ecou l'am auzit și din afara granițelor țării — precum și surpriza incontestabilă ce a produs semnarea lui în cercurile franceze, o apreciere cât mai imparțială și mai apropiată de realitate apare foarte dificilă. Vom încerca, totuși, s'o facem în rândurile următoare.

Valoarea tratatului

Dacă ne punem pe terenul realităților dureroase știm la ce se reduce valoarea tuturor tratatelor mai ales când este vorba de garantarea integrității teritoriale și a independenței politice a Statelor pentru a vorbi în limbajul pactului dela Geneva.

Din acest punct de vedere, apărarea graniței Nistrului de poftele cuceritoare bolșevice astăzi, după cum eri au fost țariste, este până la un punct și o chestiune de forță defensivă materială și morală.

Nu vom tăgădui, însă, importanța internațională de ordin moral a ratificării italiene pentru convenția din Octombrie 1920 privitoare la Unirea Basarabiei, — căci o asemenea ratificare pare a fi, de câțiva ani, condiția neapărată a ratificării japoneze după care, abia, convenția va intra în vigoare prin confirmarea tuturor semnatărilor ei: Anglia, Franța, Italia, Japonia și România. Dar, o spun și trebuie să accentuez: *să nu exagerăm prea mult întârzierea ratificării italiene* în însuși interesul nostru și pentru a nu furniza arme inamicilor!

Tratatul cu Italia are, în afară de cele de mai sus, importanța și valoarea lui incontestabile, pe care noi ca popor latin nu trebuie să le perdem din vedere.

În primul rând, actul semnat la Roma însemnează sfârșitul tuturor fricțiunilor sau neînțelegerilor ce au dus în perioada post-belică la o simțitoare răceală între Roma și București. Chestiunea creditelor particulare italiene în România, aceea a bonurilor române de tezaur aflate în mâini italiene, în sfârșit despăgubirea reclamată pentru expropriatii italieni pe temeiul reformei agrare basarabene după aceleași norme recunoscute expropriatilor englezi sau

francezi, au fost tot atâtea dificultăți care într'un anumit moment creiaseră o adevărată tenziune italo-română. E dureros de amintit, dar se cuvine s'o facem cu acest prilej: în primele timpuri ale guvernării fasciste vapoarele serviciului maritim român evitau porturile italiene de teama confiscării („embargo“), după cum vizitele familiei noastre regale în străinătate nu s'au continuat până la Roma.

Faptele acestea, privite în mod izolat de orice alte elemente politice, erau profund regretabile pentru raporturile unor țări legate prin comunitatea de origină și atâtea afinități de spirit, de limbă și de simțire, — mai ales când alte neamuri care n'au nimic comun cu Italia exagerau simpatiile lor tendențioase și interesate pentru acea țară.

Încât s'ar putea spune, pe scurt, că tratatul a încheiat un trecut regretabil între ambele țări deschizând porțile unei colaborări limitate în toate direcțiile, reînviind o străveche prietenie și punând în gardă ambele națiuni față de amicitiiile suspecte ori tendențioase ce li-se manifestă adesea, din diferite părți, nu tocmai în interesul solidarității latine.

Pactul semnat la Roma apare astfel, ca un început fericit între ambele țări iar nu ca o concluzie finală și dovadă că aceștia adevărul o avem în însăși faptele petrecute de atunci până astăzi. Pactului trebuie să-i urmeze o convenție de comerț între ambele țări — pare-se prima pe care o va încheia România după război pe baze tarifare fixe — după cum i-a premers o schițare de colaborare petroliferă prin împrumutul acordat Statului român de A. G. I. P. (Azienda generale italiana petroli) și prin vizita la noi a ducelui Gaetani, fostul ambasador la Washington, spre a se informa de posibilitățile transporturilor petrolifere spre Italia.

De asemeni, pactului semnat va trebui să-i urmeze cât mai curând ratificarea convenției privitoare la Basarabia potrivit principiului fundamental în materia relațiilor internaționale: *do ut des*...

Capitolul Basarabiei

Evident acest capitol sau mai bine zis această „chestiune“ nu poate fi nici omisă cu desăvârșire nici uitată atunci când se restabilește o prietenie sinceră și o colaborare fructuoasă între Italia și România.

Și nici n'a fost uitată cu toate că tratatul nu cuprinde în text cea mai depărtată aluzie. În clipa publicării, la

Roma, a textului semnat a apărut, concomitent, și un schimb de scrisori între d-nii Mussolini și gen. Averescu prin care Italia făgăduiește ratificarea la momentul când „aceasta se va putea face fără dăunarea intereselor italiene de ordin general“.

Puțin cam vagă formularea și totuși destul de precisă: conducătorul Italiei fasciste se pronunță pentru prima oară în mod public și prin scris asupra convenției basarabene, — după ce timp de aproximativ trei ani păstrase o tăcere absolută și îngrijitoare până la un punct dacă înținem seama de toate gesturile de amicitie schimbate, în răstimp, între Roma fascistă și Moscova bolșevică.

Iuția Rusiei imense cu toate posibilitățile infinite ce oferă ea capitalurilor și inițiativelor internaționale a fost, totdeauna, puternică în Apus, la Londra pe vremea d-lui Lloyd George, la Berlin în mod permanent, la Paris ceva mai puțin și la Roma mai mult ca pretutindeni din cauza nevoilor multiple și speciale ale Italiei.

Din fericire, Italia a suferit decepția contractelor de cereale neîmplinite de furnizorii bolșevici, a experimentat imigratia italiană în sudul Rusiei și va desăvârși foarte curând experiența creditelor private în Rusia bolșevică. Ne trebuie puțină răbdare și ceva mai multă acțiune metodică pentru ca toată lumea la Roma și în Italia să se convingă că ratificarea convenției privitoare la Basarabia se poate face fără nici o dăunare a „intereselor generale italiene“, — după cum Franța, vechea detentoare a titlurilor rusești private și de Stat, a făcut-o cu o dezinteresare și o generozitate pe care poporul român le-a apreciat totdeauna dealungul istoriei sale.

Scrisoarea de răspuns a d-lui gen. Averescu a subliniat foarte bine textul scrisorii d-lui Mussolini accentuând că ratificarea dorită rămâne o simplă „chestiune de timp și oportunitate“.

Adevărata valoare a pactului semnat la Roma reiese mai ales din nemulțumirea și îngrijorarea ce a provocat la Moscova apropierea dintre Italia și România. Faptul a fost viu comentat în presa oficioasă bolșevică și impresia generală foarte inabil ascunsă a fost că ratificarea convenției de către Italia nu va mai putea fi împiedecată pentru multă vreme.

Vom conchide spunând că în ansamblul acordurilor externe ale României din perioada de după război, acorduri despre care am vorbit treptat și la vreme pe larg: cu statele din Mica Antantă, cu Polonia și acum în urmă cu Franța, — pactul cu Italia însemnează adăugarea încă a unui inel la

bile, cu tot haosul și adversitatea în mijlocul cărora își urmărește ținta.

Expresie vie a aspirațiilor popoarelor pentru consolidarea și asigurarea păcii, această instituție, deși imperfectă, merită interesul și sprijinul nostru. În momentul când ea face un pas imens spre universalitate, căci prin intrarea Germaniei S. N. n'a devenit desigur ceia ce trebuie să fie, dar a făcut fără îndoială un mare pas în acest sens, merită să ne oprim puțin atenția asupra acestui eveniment istoric, hotărâtor pentru soarta ei și a omenirii.

De aceea socotim că a înfățișa obiectiv împrejurările în care s'a înfăptuit acest mare act și a-l pune în cadrul evoluției logice a societăților omenesti este o datorie și poate răspunde unei cerințe a opiniei publice românești, care se interesează din ce în ce mai mult de viața și legăturile internaționale ce trebuie să existe între națiuni civilizate și de ordine.

Adunarea din anul acesta a S. N. a fost urmărită cu un viu interes atât de acei cari o privesc cu încredere cât și de detractorii ei de toate spețele, datorită împrejurărilor critice în care ea se ținea. Miile de spectatori, cari urmăreau cu ochiu ager și pasionat ședințele plenare, erau în majoritatea lor oameni veniți anume să vadă cu ochii lor acest Parlament internațional al concilierii și al păcii la lucru. Unii se așteptau poate să vadă cum se năruie întreg acest eșafodaj pacifist care se înalță triumfător în dauna distrugătoarei vermine războinice, alții, curioși, veniau să asiste la soluționarea unor dificultăți de care părea că se izbește hotărâtor S. N., cei mai mulți însă erau credincioșii cari susțin și cresc prin activitatea și idealismul lor instituția și opera ei, care, cu totă tinerețea ei, s'a dovedit indispensabilă vieții comune a popoarelor și este destul de puternică pentru a suferi unele lovituri trecătoare, cum ne-a arătat-o anul acesta retragerea Braziliei și Spaniei.

După câteva ședințe care au adus în discuția Adunării activitatea anuală a S. N. și au pregătit lucrările pentru admiterea Germaniei — admitere care s'a bucurat de unanimitatea celor 48 de State prezente —, Vineri 10 Septembrie a avut loc marea ședință, poate cea mai însemnată dela alcătuirea S. N. până astăzi, când s'a făcut primirea oficială a delegației germane în sânul Adunării. A fost un spectacol măreț și înălțător, o adevărată serbătoare internațională la care participa parcă întreaga Geneva pe ale cărei instituții publice și hotelurile fluturau în adierea vântului cele cincizeci de steaguri ale statelor membre ale S. N.

Sala Reformației, unde se ține regulat Adunarea, era ticsită de lume. Nu exista locușor liber, nu numai în tribunele publice dar nici în incinta rezervată delegațiilor și nici în tribuna presei înfășată de cei peste cinci sute de ziaristi. În față, lângă tribună, se vedea regele Faical cu aghiotantul său. Asistența fremăta de nerăbdare.

Ședința s'a desfășurat într'un cadru din care mai caracteristice și mai vrednice de subliniat, care a dat acestui eveniment

toată grandoarea meritată de marea însemnată a acestui act politic. În primul rând a fost personalitatea celor doi vorbitori, d-nii Stresemann, ministrul de Externe și primul delegat al Germaniei, și Aristide Briand, ministrul de Externe și delegatul permanent al Franței, cari, cum s'a observat cu drept cuvânt, nu reprezentă desigur atât de mult popoarele lor cât le încarnează, după cum au confirmat-o și declarațiile lor.

Cele două cuvântări, una măsurată, cuprinzătoare, sinceră și destul de modestă, atât în ceea ce privește promisiunile cât și revendicările, ținută de d. Stresemann, alta elocventă, profund înțelegătoare, caldă, de largi perspective, și de înțelepte sugestii, rostită de marele Briand au fost expresia concepțiilor și spiritului ce caracterizează cele două națiuni și au venit să adauge o notă semnificativă solemnității.

Văzul spontan de simpatie, încredere și admirație pe care l-au provocat cele două declarații în Adunare și la asistență, a încoronat măreția acestei manifestații, care se înfățișa astfel ca o măgulitoare garanție morală de colaborare binevoitoare în vederea rezolvirii diferitelor interese naționale și organizării păcii.

Dar ca să pot împărtăși puternica impresie ce mi-a lăsat-o această ședință îmi voi îngădui să încerc a descrie starea de spirit în care s'a petrecut intrarea Germaniei în Societatea Națiunilor.

În ceea ce privește partea întâia, nimic nu ne va lămuri mai bine asupra stării de spirit care a precedat momentul intrării Germaniei în Societatea Națiunilor decât dificultățile, numeroase și apăsătoare, ce au trebuit să fie învinse pentru a se ajunge la acest eveniment de-o valoare politică și morală considerabilă.

Toată lumea își dădea sama că prezența Germaniei în S. N. și colaborarea ei pe baza tratatelor în vigoare este neapărat necesară pentru salvarea politică și economică a Europei. Însăși Germania, națiunea germană cuminte producătoare și în suferință, își vedea mai bine rostul ei alături de celelalte popoare care se străduiau, adunate la Geneva, să găsească mijloacele cele mai eficace de ameliorare a grelelor condiții generale de trai și de colaborare pașnică în acest scop. Dar o teamă nelămurită îi chinuia în același timp pe toți.

În deosebi în Germania era organizată o întreagă campanie contra tratatelor existente și contra S. N., care a fost ani de-a rândul obiect al luptelor de partid și al intrigilor diplomatice. Singure guvernele Luther-Stresemann și Marx-Stresemann au avut curajul să se angajeze într-o politică favorabilă intrării Reich-ului în S. N., dar nu fără a ține seamă și chiar a ceda adversarilor. Condițiile din cererea de admitere, menite a da satisfacție mândriei germane, sunt o dovadă, după cum avantajele obținute de la Aliți, în special concesiunile privitoare la regimul ocupației Renaniei, au format argumentul decisiv care a îndreptat primii pași ai Germaniei spre Geneva, și a dus la înțelegera de la Locarno.

În multe state membre ale S. N. toată

această frământare din Germania provocase rezerve față de admiterea ei la Geneva. Pe deasupra, și ca o consecință a acestei stări de spirit, intrarea Germaniei a dat naștere la o serie de dificultăți tehnice în sânul S. N., care a avut să înregistreze din această pricină retragerea Braziliei și Spaniei. Numai cine a urmărit lucrările Comisiei și Consiliului, precum și discuțiile din Adunare, își dă perfect seama cu ce spirit de sacrificiu s'a obținut unanimitatea pentru modificările aduse constituției Societății cu prilejul admiterii Germaniei.

Această îndoială și neîncredere a domnit până în momentul recepției oficiale a delegației germane la S. N., cu toată virtualitatea făcea parte din S. N. încă din Martie. Cu acest prilej, care a fost o impunătoare manifestație, ce va rămănea istorică prin însemnătatea și consecințele ei, și-a făcut loc în sufletele tuturor ideea că problemele franco-germane își găsesc soluția lor, că în fine cele două națiuni de care depinde în mod real liniștea, și deci propășirea Europei, vor să se înțeleagă și să colaboreze în armonie la organizarea păcii.

Declarațiile făcute de reprezentanții acestor două State cele mai de seamă ale Europei, Franța și Germania, până ieri vrășmașe ireductibile, îndreptătesc însă acel sănătos optimism al cărui ecou ne îngăduim a fi, din convingerea profundă ce avem că servim nația și Statul românesc.

Participarea Germaniei la lucrările S. N. va modifica profund nu numai acțiunea generală a acestei instituții, dar înseși condițiile care determină evoluția politice europene. Căci în elaborarea marelui operă de afirmare a unei adevărate solidarități internaționale, ca rezultanta naturală a tuturor străduințelor și bunăvoințelor de a concilia cât mai satisfăcător interesele și ambițiile națiunilor, Germania va fi un factor determinant. Prezența Reich-ului la Geneva va avea ca efect sau îndreptarea spre o pace durabilă sau învrăjbierea tot mai accentuată a raporturilor dintre națiuni, preluatul nefast al ruinei Europei.

Avem convingerea că al doilea termen al alternativei va fi evitat, de Germania însăși, care prin glasul primului său delegat ne-a asigurat de colaborarea ei pașnică cu celelalte națiuni, în ciuda tuturor disidentimentelor serioase și neînțelegerilor ce se vor produce, declarând: „Într'o epocă când divergențele pe teren economic și social sunt așa de numeroase și de adânci, nu-i cu putință să scăpăm de distrugere decât prin colaborarea pașnică a tuturor celor însuflețiți de bună voință. Acestea sunt gândurile care ne-au adus să intrăm în S. N.“

Un lucru trebuie relevat cu această ocazie. Prin intrarea ei în S. N. Germania și-a luat locul ei în lume. E marele serviciu pe care Stresemann l-a făcut nației sale și pe care ea desigur îl merită. Dar locul pe care ea vine să-l ocupe acum nu mai este locul de odinioară. A spus-o limpede în înălțătorul său discurs Briand: „S'a isprăvit pentru noi (pentru Franța și Germania) seria întâlnirilor dureroase și sângeroase de care sunt pătate toate

paginile istoriei în trecut; s'a isprăvit războiul între noi; s'au terminat lungile văluri de doliu de pe suferințele ce nu se vor ușura niciodată... La spate puștile, mitralierele, tunurile! Loc concilierii, arbitragiului păcii!"

Germania a venit să colaboreze la o mare operă de organizare cu puterile recunoscute, și serviciile pe care ea le va aduce nu vor fi mici. Nimeni din cei cari cunosc calitățile geniului său nu va putea nega acest lucru și va înțelege așa cum trebuie afirmația noastră că fără Germania Societatea Națiunilor n'ar putea da lumii serviciile ce se așteaptă de la dânsa, opera ei n'ar putea fi dusă la bun sfârșit și n'ar avea nici moral, nici politic și nici tehnic, eficacitate deplină.

Intrarea Germaniei este fără îndoială un progres pentru întărirea păcii, deoarece ea a venit alături de celelalte națiuni membre ale S. N. supunându-se disciplinei impusă de această instituție, disciplină care este o disciplină europeană, pe deasupra energiilor naționale, și datorită căreia se va asigura domnia spiritului de cooperare între popoare. Va trebui încă timp desigur până ce Germania să se pătrundă de acest spirit nou introdus de S. N. în relațiile internaționale, n'avem însă niciun motiv să ne îndoim de înfăptuirea acestui lucru, întâmplându-se el mai curând sau mai

târziu, deoarece națiunea germană îl dorește, îl vrea. Apelul adresat poporului german de către Liga germană pentru Societatea Națiunilor, cu prilejul intrării în S. N. o spune lămurit: „Intrarea Germaniei în S. N. nu caracterizează numai schimbările care s'au produs în situația politică, dar mai ales evoluția spiritelor de la războiu încoace.

Pe viitor este o datorie nu numai pentru guvernul german de a se sili să rezolve inevitabilele divergențe politice în formele păcii, dar este o datorie și pentru opinia publică germană să umple aceste forme insuficiente încă cu spiritul de justiție... Nu-i alt domeniu al politicii externe care să fie deschis influenței opiniei publice decât S. N. De aceea aceasta trebuie să caute a influența în chip direct prin presă, partide și parlament asupra politicii guvernului în ceia ce privește S. Națiunilor“.

La aceasta se adaugă, cu toată greutatea lor, declarația d-lui Stresemann, care a isbutit să ne înfățișeze prin ea însăși spiritul german doctrinar, de sistemă, abstract. Nici nu se putea ca „Realpolitik“ a germană să îmbrace o formă mai expresivă și mai plastică decât aceea pe care, i-a dat-o d. Stresemann.

Înălțimea de vedere, tactul și moderațiunea pe care ea le cuprinde au impresio-

nat profund Adunarea și au provocat, au prilejuit mai degrabă alocuțiunea incomparabilă a d-lui Briand, în care am văzut cât de minunat se oglindește spiritul francez suplu, liric, fin cucericitor, entusiast, înălțător.

Impăcarea publică dintre cele două mari și glorioase popoare, dușmane de veacuri, abi la câțiva ani după sfârșitul celei mai sălbatec războiu re care l-a văzut omenirea, este un mare eveniment moral, un mare fapt, unic în acest sens, al istoriei universale. Și valoarea lui pentru liniștea popoarelor și dezvoltarea civilizației omenesti este incomparabilă.

Înțelegerea dintre cele două popoare, francez și german, colaborarea lor sinceră și binevoitoare, constituie cea mai bună garanție de pace a Europei și de considerare definitivă a S. N., care numai astfel va putea trăi și lucra cu adevărat rodnic. Intrarea Germaniei în S. N. a dat prilej pentru schițarea primului gest în acest sens, prin conturarea unui plan de sinceră și încrețitoare colaborare reală între aceste națiuni. Este, fără îndoială, începutul unei ere nouă, primul pas către înfăptuirea unei himere mărețe care se duce prin vraja ei omenirea dintru-în-ceptut.

Geneva, 12 Septembrie, 1926

G. Vlădescu-Răcoasa

PROBLEME SOCIALE

Cooperația social-economică

Trăim într-o țară de improvizații cu firmă democratică. Se improvizează în politică, în administrație, în învățământ, în economia socială, în finanțe. Și rezultatul nu putea fi decât lamentabil. E explicabilă deci alarma pripită împotriva democrației. Dar nu firma e de vină, ci negustorii nepricepuți cari o compromit. Antreprenorii intereselor publice fac acelaș fel de politică pe care-l făceau și demagogii din timpul lui Aristofan, când se credea că te naști cu talentul de a fi om de Stat, cum te naști cu talentul poeziei sau al elocinței. Acți stă greșala, scoasă în relief așa de bine de Socrate și Platon. Nu, nu, politica, dacă-i o artă regală, e în schimb neasemuit de grea. Și dacă admitem că există spre fericirea noastră — oameni cu instinctul binelui obșteșc, trebuie să recunoaștem că mai ales în politică, intenția singură nu-i suficientă, dacă lipsește pregătirea. Deci... să recomandăm un guvern alcătuit din filosofi sau specialişti? — Nu, căci atât filosofii cât și specialiștii reușesc să discrediteze adesea cele mai fericite idei, pentru că n'au acel ce imponderabil pe care li-l dă oamenilor politici un anumit tact și o directă cunoaștere a psychei populare. Aceștia din urmă, și vorbesc numai de cei animați de entuziasmul binelui general, sânt însă lipsiți de pregătirea tehnică tocmai din pricina concepției greșite, concepției tradiționale care făcea din politică un talent, o îndemânare, adică o formă fără fond. Și aci intervine cooperația oamenilor de condei de care pomeneam în titlul acestui articol. O mână de oameni — cari nu's absorbiți de politica militantă — se constituiesc într-o societate al cărui scop este să strângă în chip sistematic, prin anchete și dis-

cuții relative la domeniul social și economic, toate, sau cât mai multe din datele trebuincioase pentru rezolvirea nenumăratelor probleme din acest domeniu. Ea atrage atenția omului politic asupra acestor probleme și îi indică soluțiile cari totalmente se degajează din studiul sistematic al acestor probleme. Dar chiar dacă oamenii politici pot ignora sau nesocoti aceste indicațiuni, asociația prin metoda ei de cercetare, prin interesul pe care caută să-l trezească pentru anumite chestii, prin publicațiile periodice pe care și propune să le facă, speră să trezească în cercuri cât mai largi interesul pentru asemenea probleme și să agerească ochii cât mai multora pentru recunoașterea nevoilor noastre și pentru găsirea leacului lor. Căci — și să se noteze bine acest lucru — nenorocirea mare e că cei mai mulți nici nu știu măcar ce le trebuie.

În ancheta făcută prin țara Moților, d. Clopoșel ne povestește de cazul aceluși primar dintr'un sat nemernic, lipsit de toate, care, la întrebarea sa: „De ce aveți D-v. nevoie mai mult?“ a răspuns că are nevoie „de un cazan de răchie“. Dacă la această reală și teribilă ignoranță a celor conduși, adăogăm nesiguranța conducătorilor, cari puși în fața posibilităților de realizare, nu știu ce au de realizat, pentru că nu cunosc nevoile, înțelegem ușor de ce „ne merge prost“.

Și dacă cooperația publiciștilor, de care-i vorba mai sus, va izbuti să enunțe în chip metodic și documentat aceste nevoi, dacă va ști să atragă insistent, tenace, atenția asupra lor, dacă va reuși să determine pe omul politic să pășească la vindecarea lor, va fi făcut enorm.

ȘT. BEZDECHI

SUPLIMENT LITERAR

CAD...

*Cad frunzele, și sufletele cad, e toamnă hidoasă,
Miroase a stîrv, a putred, a oase.
— Femeea mea cămașă de moarte îmi coase.*

*Sânge murdar a căzut pe văi, pe dealuri, pe munte,
Și arborii au îmbătrânit, căci albi sînt de brumă.
— Nu mai poți trece prin înflorită puntea.*

*Vântul îmi scutură portița, intră căneva cu scrisoare,
— Cine mi-a trimis-o, din ceru ori de pe pământ?
Și cum o citesc simt, că paserea sufletului meu moare.*

Cad frunzele și a amorțit focul în soare.

Emil Isac

MARELE DRUM*)

În inima lui Iudhisthira s'a rupt cea din urmă legătură, care-l mai unea cu ființa pământească. Și ciudat. O seninătate pacinică îi umplu inima, simțind că și-a făcut pe deplin datoria și că a sosit mult dorita clipă a liniștei desăvârșite.

— Ardjuna, — zise fratelui său — Timpul pune capăt la toate; noi așteptăm șovăitori, cu lanțul morții în gât, să vină ziua cea din urmă, care strângându-l, să isprăvim. Să nu mai așteptăm această clipă, ci să pornim spre sfârșit! Mergem să murim!

Ochii lui Ardjuna străluciră și răspunse însuflețit:

— Mergem să murim! Timpul doboră totul; Moartea caută ea pe ceilalți oameni, — pe Moarte să o căutăm noi!

Răspunse și Bhima:

— Să căutăm Moartea!

— Mergem să murim! — zise Saha-deva și Nakula.

Iudhisthira chemă pe Iuiutsu, care înainte de marea luptă părăsi pe Kauravi pentru a trece la Pandavi. Și regele, ce să pregătea să plece, incredință grijile țării lui Iuiutsu. Ca rege încoronă pe Pariksit, fiu al în luptă căzutului Abhimaniu, nepot al lui Ardjuna și al Subhadrei, — Iuiutsu rămânând să guverneze ca tutor al regelui minor.

După aceasta dădu un mare ospăț de despărțire. Au venit sfinți mari, ca Viasa, Narada, Markandea și mai erau de față mulți Risi vestiți. Apoi, cu multă dărnicie, împărți daruri între brah-

*) Fragment din marea epopee indiană, Mahabharata, a cărei traducere completă va apare în curând.

mani, și ca unul gata să moară, luă ultimele dispozițiuni. În urmă, cu capul plecat, se îndreptă spre bătrânul Kripa, pe care îl luase în casa lui după luptă, și în care cinstea și acum pe maestrul său de odinioară, tovarășul lui Drona:

— Maestre, — zise — primește în grija ta pe Pariksit, și crește-l ca rege înțelept și oștean viteaz; învață-l tot ce e bine, frumos și nobil, cum m-ai învățat odată pe mine. Mi-am incredințat urmașul în mâini bune, așa că pot pleca liniștit spre moarte, deoarece am hotărît să mă despart de ființa mea pământească.

Când poporul a aflat scopul sfântului rege, cu brațele întinse brahmanii rugară pe cel gata de moarte:

— O, rămâi cu noi, Stăpâne! Nu-ți părăsi poporul credincios! Nu ne lipsi de mâna ta protectoare, Maharadja!

— Credincioșii mei supuși, — grăi Iudhisthira — s'a împlinit vremea, trebuie să plec. Viața, trece, dar virtutea este eternă. Sufletul meu, liberat de orice povară, îl duc spre Înălțime!

Pandavii dezbrăcară hlamidele princiare și îmbrăcară din nou haina pelerinilor cu piele de căprioară pe umeri. Lăsară armele glorioase și luară toiag de pribegie, ca să pornească pe cel din urmă și cel mai mare drum. Numai arma cerească, arcul Gandhiva, îl luă cu sine Ardjuna.

Atunci apărură regina cea fără de pereche, nobila Draupadi. Cu trupul înfășurat în haină de pelerin se îndreptă spre Iudhisthira și zise:

— Încotro pleacă bărbatul, acolo merge și soția. Locul femeii este alături de bărbat.

Iudhisthira aduse jertfă sfântă, cerând străluciților zei să-i dea putere pe greul drum.

Apoi regele, cei patru frați ai săi și regina porniră spre Miză-noapte.

Credinciosul căine al lui Iudhisthira nu vru să se despartă de stăpânul său. Cu ochii înlăcrimați, nu se depărta și se ținea strâns în urma pelerinilor. Zădarnic au încercat să-l întoarcă, el urma pașii lor.

Poporul și curtea urmă pe cei ce se depărtau. Până departe, au mers cu ei prietenii credincioși și supuși. La convoi s'a alăturat și Babhruhavana, regele din Manipur iar din din apa Gangelui ieși Ulupi, pentru a-și lua ultimul rămas bun dela Ardjuna.

Când au ajuns la marginea codrului, bătrânul Kripa s'a oprit și-a zis:

— Să ne întoarcem! Pandavii trebuie să se depărteze.

Și însoțitorii, triști, cu inima grea, prieră după cei ce nu s'au oprit, până când au dispărut în desime. Atunci, Iuiutsu luă de mână pe Pariksit și se întoarse pentru a porni spre casă. Poporul îi urmă, până când Babhruhavana o luă cu suita sa spre Manipur; iar Ulupi se cufundă din nou în adâncul Gangelui.

Pandavii au rămas singuri. Și-au continuat drumul tăcuți, fără odihnă. În sfârșit, ajungând la poala Marelui Munte, au pornit în sus, mereu numai în sus, pe drumul ce duce spre patria zeilor, — înainte Iudhisthira, apoi Bhima, Ardjuna, gemenii, în urmă Draupadi și mai înapoi credinciosul căine.

Printre stânci puternice, ce străpungeau înălțimea, pe margini de prăpastii, pe lângă cascade văjăitoare, Pandavii pregătiți să părăsească pământul, înaintau necontenit.

Pe marginea unui lac li-a ieșit, deodată, înainte o Arătare de lumină

— Salut ție, o, rege mare! — zise — Salut vouă viteji fără pereche, și ție, soție credincioasă! Sunt Agni, zeul vecinic al focului. Redați-mi divinul arc Gandiva: menirea lui s'a împlinit demult pe pământ și nu mai este mână vrednică să-l întindă. Aruncă-l în apa lacului, Ardjuna!

Ardjuna recunoscu lacul: aici a căștigat odinioară arma cerească. Se plecă supus înaintea Inflăcărării și aruncă în apă arcul cu puzderia de săgeți, ce nu se isprăvea niciodată.

Zeul a dispărut, iar pelerinii și-au urmat drumul înainte, spre Miză-Noapte,

O, DINCOLO DE TINE SĂ TRĂEȘTI!...

spre Muntele Sfânt, unde cerul se sprinjină pe pământ.

După o lungă, grea pribegie, în fața lor se înălța vârful sublim al muntelui Meru. Cei șase pribegi cu suflet cucernic întinseră brațele spre muntele ce străbate în cer.

O pustietate groaznică se întindea în calea lor, neîndurată. Trebuia să o străbată întâi pe aceasta, pentru a putea ajunge la muntele râvnit.

Porniră prin nisipul pustiei, zorind prin acest ținut al morții spre Viața vecinică, a cărei lumină de glorie le scânteia în suflete.

Și atunci Draupadi căzu, rostogolindu-se moartă în nisipul pustiei.

Bhima privi cu inima îndurerată spre ea, și cu glasul înecat de lacrimi înțrebă de fratele său:

— Spune, de ce a căzut Draupadi? De ce nu poate să ajungă sublima țință, când toată viața, toate faptele ei au fost curate și nobile? Frate, rege, spune de ce a trebuit să cadă înaintea ținței?

Și Iudhisthira răspunse:

— Iubirea a fost păcatul, care a doborât-o la pământ. Sufletul ei era mai dornic de iubire și de roadele ei, decât de oricare lucru din cele trei lumi. Această dorință a țințuit-o de pământ.

Și sfântul rege, pe care toate simțirile îl împingeau spre Înălțime, nici n'a privit în urmă spre regina, care murise. Iși continua drumul, iar frații și câinele îl urmau tăcuți. Abia înaintară puțin, că Sahadeva se clătină și căzu în țărână, iar pe fața lui se întinse paloarea morții.

Bhima suspină:

— O, frate al meu, spune-mi de ce a căzut fiul lui Madri? Totdeauna a fost drept, viteaz și cinstit. Niciodată mândria nu i-a umbrit sufletul. De ce nu poate ajunge țința?

Iudhisthira nu se întoarse și răspunse cu glas liniștit:

— Adevărat, a fost cinstit și înțelept. Nimeni nu l-a văzut orgolios. Totuși, în adâncul sufletului era mândru, căuta singur să-și vadă perfecțiunea; păcat ușor, dar l-a tras greu spre țărână.

Nu mai erau decât patru și câinele. Dar inima lui Nakula se umplu de durere, când trebui să lase mort în țărână pe fratele său geamăn. Picioarele îi slăbiră, se opri șovăitor, căzu și muri.

— Doamne! frate! — izbucni Bhima — el care niciodată nu s'a abătut din calea virtuții, care totdeauna a fost credincios, care a avut un suflet demn de trupul său frumos, — Nakula, a căzut!

Dar ochii lui Iudhisthira nu clipiră. Pacea unei cucernicii nesfârșite se înstăpânise pe fața sa, și privea spre

O, dincolo de tine să trăești! . . .

Ca un uriaș, prea rodnic pom, să-ți risipești,

In dărnicii dumnezeești,

Pe toate drumurile pământești

Poamele . . .

De crești pe munte ori pe plai,

Să-ți faci din trai

Belșug și rai;

Să nu te 'ntrebi ce dai, cui dai;

Să nu te 'ntrebi la ce rodești,

In vânturile tâlhărești

Subt aste ceruri românești . . .

O, dincolo de tine să trăești! . . .

A. COTRUȘ

înălțime, statormic, cu suflet care se elibera.

— A greșit și el — răspunse cu vorbă înțeleaptă. — Vedeai adevărul și perfecțiunea, și forma divină a frumosului său trup, uitând cele eterne pentru cele trecătoare. De aceea a căzut. Vino, Bhima! Fiecare trebuie să-și plătească datoria!

Acest cuvânt străbătu în inima lui Ardjuna. El cuprinse amărăciunea, când se gândi la moartea celor iubiți, și îndoiala i-se puse stăpână pe suflet. Erou mândru, divin, biciul dușmanului, luptătorul, care odată a străbătut victorios câmpul de sânge, al groazniciei bătălii: Ardjuna — căzu. Se prăbuși mort în nisipul sec al pustiei.

Bhima se îngrozi. Glasul îi tremura:

— Rege! Acest bărbat a fost, desigur, perfect. Niciodată, nici măcar în visul lui nu s'a abătut dela dreptate. O, viteaz cu inima de aur, de ce a trebuit să cazi atât de aproape de țință?

Iudhisthira își continuă drumul și răspunse:

— Neadevăr a spus gura ta. Deși o singură dată, totuși, a mințit. Increzut, a spus într-o zi, că el singur va nimici pe toți dușmanii, cu toate că știa bine, că spune o imposibilitate. Adevărat, că inima sa mare i-a dictat nemăsurata vorbă, dar un erou perfect nu are voie să se rușineze nici pe sine, nici pe dușman, cu cuvinte deșarte. Acesta a fost păcatul lui Ardjuna. Vino, dar și urmează-mă!

Bhima abea putea să-și mai ridice picioarele, și toate membrele par'că i-s'ar fi făcut de plumb. Puterea îl părăsi și se rostogoli în țărână. Cu sfortare mare se ridică puțin, și sufocându-se, strigă spre Iudhisthira, care se depărtă:

— Frate, mor! Privește, privește pe cel care l-ai iubit! Spune, de ce pier și eu pe Marele Drum, cu toate că tind spre înălțime cu toată puterea mea?

— Bhima, — răspunse înțeleptul re-

ge, — prea din cale afară iubești lucrurile pământești. Inima ta veselă a fost dornică de bucurii. E mică greșala și mare virtutea ta, — totuși trupul tău, pe care l-ai săturat până în gât, birue sufletul. De aceea trebuie să cazi, o, frate, care ai ajuns atât de aproape de țință.

Puternicul trup al lui Bhima zăcea pe bulgării deșertului. Dar Iudhisthira își urma drumul cu încredere nezdruccinată. Nu privi înapoi, năzuind spre un singur țel. Sufletul lui se lăpădase de toate legăturile trecătoare. Cu fața spre Munte, merse, merse. Nu-l mai urma nimeni afară de câine. Și ajunse la marginea pustiei. Sfântul Meru se ridică în fața sa, iar din vârful lui o strălucire cerească risipea spre el potop de raze. Și când, cu putere neobosită năzuind spre înălțime, ajunse aproape de vârful muntelui, fu năpădit de o strălucire orbitoare: stăpânul zeilor, Indra, stătea în fața sa.

— Fi binevenit, mare fiu al Prithei, — zise regele cerurilor. — Vino, ridică-te în sferele cerești!

Iudhisthira se opri, privi spre divinitate și zise

— O, rege cu o mie de ochi al zeilor, redă-mi pe ai mei, cari au căzut pe drum! Fără ei n'aș putea să simt plăcerea vieții cerești. Strălucitoarea sferă (Svarga *) va fi întunecată, dacă ei nu vor fi cu mine. Lasă, ca împreună cu mine să intre pe poarta mântuirii frații mei și soția mea!

Zeul răspunse:

— Ceil pe cari i-ai iubit te-așteaptă în paradis. Acolo vei găsi pe frații tăi, soția ta, acolo va fi mama ta și ochii tăi deschiși întru strălucire vor putea să admire transformarea ei în Krisna! Nu mai plânge pe cei morți, tu, cel mai mărit dintre oameni, — desbrăcându-se de trupul trecător, au câștigat locul pe

*) Paradisul.

BOII

Boilor, cuminților, coloșilor,
 Razimul părinților-strămoșilor...
 Cine v'a dat ochii blânzi și mari,
 Cine v'a făcut vânjoși și tari?
 Cine v'a trimis ortaci românilor
 Să 'mpliniți porunca mâinii lor,
 Aplecându-vă grumajii muți în juguri,
 Ferecați de blestamate pluguri!?
 Cine v'a lăsat tăcând mereu,
 Cine v'a legat cu ce-l mai greu,
 Razimul strămoșilor-părinților,
 Boilor, coloșilor, cuminților!

Teodor Murășan

care-l merită, — pe când ție zeii ți-au făcut cea mai mare favoare: trăind, cu actuala tai ființă, te poți ridica între nemuritorii!

Privirea măritului domnitor se opri asupra câinelui, care, pitulându-se la picioarele sale, nu-și mai lua privirea dela el. Inima lui Iudhisthira se umplu de compătimire și zise:

— O, Indra, Tu, Cel mai sublim, care cunoști trecutul, prezentul și viitorul, îți mai cer o favoare! Acest câine a mâncat cu mine, a dormit cu mine, m-a urmat totdeauna, m-a iubit trebuie să-l părăsesc acum?

— Rege, — zise zeul, — acum ești nemuritor și divin ca noi; între zei te-ai transformat în zeu, te așteaptă pentru vecie mărire în zeu, te așteaptă tenurii cerești, — ce-ți mai pasă de un câine? Lasă-l și vino!

Dar Iudhisthira răspunse:

— O, Prea Înălțate, cum ar fi eu puțință, ca sufletul fericit să privească cu neîndurare spre o ființă? Nu, Indra, — renunț mai bine la mărire, dacă pentru ea trebuie să mă lapăd de o ființă, care mă iubește cu credință.

Indra zise cu asprime:

— E un animal necurat. Apropierea câinelui profanează jertfa. Cum crezi, că o ființă, ce stă atât de jos pe scara creațiunii, ar putea ajunge unde numai sufletul înălțat poate intra? Lasă câinele și vino!

— Nu așa! — se împotrivi regele. — Scris este, că a respinge pe cel ce nădăjduște este păcat tot așa de mare ca a ucide pe brahman. Pentru aceasta, o, Mahendra, *) nu mă lapăd de acest câine, care înălțându-și privirea spre mine, mă roagă mut, să nu-l părăsesc. Iubirea lui să o răsplătesc cu indiferență crudă eu, care am fost numit rege al Virtuții și Dreptății?

Indra strigă supărat:

— Lasă animalul! Ți-ai lăsat frații, te-ai despărțit de soție, ai putut să te desparți de Krisna, ai ajuns la poarta cerurilor, neprivind măcar în urmă, cu sufletul neînfrânt, — și toate acestea,

*) Maha Indra (Mare Indra)

ca din cauza unui câine necurat să stai sovăind în fața țintei?

Iudhisthira răspunse liniștit, cu vorba înțeleaptă:

Celor morți nu le putem ajuta. În urma celui plecat nu rămâne decât trupul gol, iar sufletul lui se duce departe. Zadarnic m'aș fi întors înapoi, zadarnic aș fi udat cu lacrimi țărina neînsuflețită a celor iubiți: nu puteau să se mai întoarcă. Dacă aș fi putut să le ajut, desigur că m'aș fi întors. Sunt 4 mari păcate, o Sakra: a lăsa în disperare pe cel care cere ajutor, a ucide pe mama ce hrănește copilul, a face rău brahmanului, și cel din urmă: a insulta un prieten vechi. Și nu cred, ca aceste patru mari greșeli să fie mai mari decât păcatul, când cineva, ajungând din suferință la fericire, părăsește și uită un tovarăș al său, fie el cât de umil. Mă întorc, dar, de pe pragul Măririi. Mă cobor mai bine într-o naștere inferioară, dar nu mă lapăd de acest câine, care până la moarte mă urmează credincios și mă iubește!

Atunci strălucitorul Indra întinse suzărând mâna spre bărbatul, a cărui virtute n'a avut pereche. Câinele dispăru și în locul lui stătea Dharma, domnul vecinic al Dreptății, și cu nemărginită dragoste, privind în ochii lui Iudhisthira, zise:

— Rege drept la inimă, vrednic fiu al meu, în sufletul căruia sămânța dreptății a rodit spicul cel mai frumos, în care simțul de fraternitate cuprinde cu iubire nesfârșită întreagă lumea celor vii, ți-aduci aminte, când te-am încercat odinioară în pădurea Dvaîta? Ai biruit și atunci încercarea, și ai dat și acum dovadă strălucită de noblețea ființei tale, când n'ai vrut să intri în ceruri, pentru a nu supăra un sărman animal, ce-și înălța spre tine ochii rugători. Nimeni să nu fie mai preamărit ca tine în Ceruri! Fiu din marea seminție a lui Bharata, intră în patria fericită a vecinicei Străluciri! Dreptatea și Iubirea stăpânesc acolo, vino — deci — și ocupă-ți tronul între zei!

Atunci s'a deschis cerul și zei strălucitori veniră cu supunere solemnă înaintea măritului Pandav. Nemuritorii Deva, Gandharvii, Apsarasele, Risi cerești și Sufletele preamărite primiră pe Iudhisthira, care, alături de Indra, pe carul regelui zeilor s'a ridicat în înălțime. Melodii dulci, neînchipuite, umpleau golul și o lumină misterioasă năvălea spre Eliberat. În urma lui rămase totul ce e pământesc, ce are sfârșit, ce e trecător. Substanța curată a ființei sale, strălucitoare, ajunse în Eternitate.

Narada, cântărețul ceresc, salută pe cel ce sosea:

— Fi preamărit, tu cel mai mare din-

tre regi, a cărui glorie întunecă pe a tuturor! Salut ție, fiu al lui Pandu! Nu este și nu va mai fi printre oameni unul ca tine. Marele tău nume va trăi de-a pururi pe buzele muritorilor.

Iudhisthira, nespun de fericit, recunoscu aici pe foarte mulți dintre prietenii și credincioșii săi. Dar zadarnic a căutat, uitându-se peste tot, — n'a găsit nicăieri pe frații săi și pe Draupadi.

— Unde sunt ei? — întrebă Iudhisthira.

— Nobil rege — răspunse Indra — gustă fericirea, pe care ai meritat-o. Între zei ești zeu și tu, cum pot să te mai tulbure legăturile cu muritorii? Aici nu mai este ură, nici iubire, nu mai sunt prieteni, nici dușmani, — pe cea și liniște domnește în aceste sfere. Frații tăi nu au putut ajunge unde virtuțile te-au ridicat pe tine. Liniștește-te și vei trăi în fericită împăcare între zei și sfinți în vecii vecilor.

— Rege al zeilor! — izbucni Iudhisthira — nu vreau să trăiesc nici o clipă departe de cei pe cari i-am iubit. O, Zdrobitor al Demonilor! Dă-mi drumul, lasă-mă acolo, unde se găsește Bhîma, Ardjuna, gemenii lui Madri, unde este scumpa mea soție. Acolo vreau să fiu și eu, — ori unde s'ar găsi ei!

Trad. de Vasile Al-George

NOTĂ:

„Poezia epică s'a dezvoltat la poporul indic foarte de timpuriu. Intocmai ca la Greci, se născuseră în popor rapsodii epice, cari trăiau din gură în gură și din veac în veac și neconținut erau amplificate cu tradiții nouă și perfecționate. Astfel se dezvoltară cu încetul cele două epopei naționale: **Mahabharata** și **Ramajana**. Într'aceste epopei sunt multe episoade, cari pot forma ele de sineși epopei întregi, neatămate. Se vede, că amândouă epopeile cele mari sunt alcătuite din alte epopei mai mici, pe cari le-au absorbit cu totul.

Se zice, că Mahabharata ar fi făcut-o așa cum e, poetul Vyasa, adică acesta a adunat rapsodiile, le-a dat o unitate de acțiune și le-a legat între ele — întocmai cum se zice că un Homer a adunat rapsodiile populare și din ele a făcut Iliada și Odissea. Mahabharata, adică Maha-Bharat (Bhorat cel Mare. Bhorat însemnează și purtător de războaie) descrie luptele pe cari le-au purtat pentru tron doi frați, Pandu și Dhritarashtra, nepoții regelui Bhorat. Toată acțiunea ei se petrece pe platourile de sub munții Himalaei. Mahabharata are 440.000 de versuri, deci e lungă cât 44 de Aeneide și cât 38 de Iliade. Acest vers e compus din 16 silabe, cu ritm trohaic și având cezura totmai la mijloc.“

(G. Coșbuc, din prefața la „Antologie sanscrită“.)

CUIBUL

Mi-a dat la geam în zori de zi ocol
Cu puii ei ce-au învățat să sboare,
S'au prins apoi în stoluri călătoare
Și cuibul mic sub strășină stă gol.

Atâtea flori și cântece-au murit
De când s'a dus plăpânda rândunea;
Le-a plâns pe toate inima'mi — și ea
Stă tristă azi ca cuibul părăsit.

ECATERINA PITIȘ

SCRIITORII ȘI POLITICA

În vârtejul vieții, pe care o trăim cu toții, sub acelaș cer și cu aceleași stele, în acelaș aer și pe aceleași meleaguri, unde s'au pomenit și părinții noștri mai apropiați sau mai îndepărtați, — în timpul din urmă ni se limpezesc pe timpana urechilor, în special două strigăte categorice. Unul, ecou desprins din tabăra celor cu dezgust pentru oameni și viață, ne zice: să fugim de politică! Să fugim de elocutul modelator al masselor omenești, dacă nu vrem să ne distrugem complet orice iluzii despre viață și societatea umană.

Intellectualii, scriitorii, mai ales, să se dea la o parte, închizându-se în splendorul turm de fildes sau în acel antic **odi profanum vulgus et arceo** și să lase frământările vieții în seama vulgului în seama celor mulți și fără scrupul, că numai pentru ei face această preocupare, așa cum se practică și se concepe în vârtejul vieții moderne...

Celălalt strigăt este diametral opus. El ne strigă cu aceeaș insistență: să nu fugim de politică! E o lașitate ce se răsună a înconjură elocutul vieții...! E aproape o crimă a lăsa destinul societății pe mâna drojdiei omenești!

Directivile și destinele societății umane se dau în elocutul social al vieții. Aici se află în nedespărțită încercare cele mai disperate elemente. Biruința omului înseamnă căderea celorlalți. Dacă elementele de calitate inferioară se vor găsi în majoritate, elementele bune și sănătoase, cu toată garanța nobleței ce poartă cu ele, vor fi silite să îngenunchieze...!

Între aceste două povețe contradictorii, lucru firesc că nu este ușor de ales. Sufletul este împins în aceeaș vreme în două părți cu deopotrivă puteri. Pe cari vom alege-o? Să le adâncim încă odată pe amândouă.

Una e calea renunțării la luptă și e tot odată drumul înconjurării grijilor și a încordărilor de nevoi.

E tocmai acea parte a vieții omenești, pe care o visează neconținut elementul animalic din noi.

Cealaltă e calea frământărilor, a neliștilor și a chinurilor lăuntrice. E dru-

mul, pe care nu ne lăsăm spiritul să dormiteze; îl împungem și-l săngerăm mereu, pentruca să nu dezerteze o clipă măcar din arena creației prin jertfă.

Și să mărturisim sincer, calea întâie e mai comodă, mai plăcută și mai poftită de toată lumea.

Și totuși!

Și totuși îmi zice!? Am uitat că e vorbă de scriitori și de politică? De politică! Da...! Unde-i înțelesul original de conținut și de practicare al acestui antic cuvânt? Cât a decăzut! În ce dejosire a ajuns!

A face politică astăzi, în ochii mulțimii este tot atât, ca a te hotări să te căpătuești. Este egal cu o afacere urâtă... Este a renunța la numele nepătat, pe care îl vei fi având...!

Iată atâtea considerații grave, care cu drept cuvânt ar putea și ar trebui să determine pe scriitori și pe toți intelectualii să fugă de politică, ca de cea mai mare primejdie a veacului.

Și totuși.

Îndoiala adânc înfiptă o clipă ca rădăcinile în inima noastră, nu poate să ne tragă încă cu totul într'o singură parte. Ea persistă. Forțele celor două povețe în ceartă, ce-și dispută prada, ne stăpânesc ființa de-opotrivă.

Simțim îndemnul neprihănit de-a-i aproba glasul și unelia și celeilalte. Dar în aceeaș vreme nu putem să nu ne aruncăm privirile în noi și în jur de noi.

De-acolo, din adâncurile noastre sufletești neviciate și din tumultul surd din jurul nostru, ne vin îndemnuri puternice și determinatoare.

Puterea încrederii în triumful binelui ne mustră cu blândețe, iar chiotul vieții și al clădirii de gânduri între rânduelile oamenilor, ne cere mână de ajutor.

S'ar putea să o înnăbușim pe cea dintâi. Dar ce ne facem cu a doua? Dacă puterea mea de clădire, căldura mea de suflet, lumina mea de creier și dragostea mea de-a găsi liniile, ce duc spre armonie și ordine, sunt, poate, așteptate, sunt utile, sunt cerute, — e cu putință să se răspundă cu renunțare...?

A căzut înțelesul nobil de odinioară al

cuvântului politică? Ce ne-ar împiedeca o încercare să-l ridicăm atât ca fond cât și ca viață la strălucirea yeche și originală?! Dar aceasta o pot face numai cei mai aleși, numai copiii iluminați ai societății. Și tocmai ei să fugă de politică? Ar însemna pur și simplu renunțarea la luptă și răsucire spre înălțimi ideale a celei mai bune părți dintr'un popor.

Deaceea porunca a doua, cu tot drumul colțuros, cu cununa-i de spini și cu băutura-i amară, ni se umber imperios.

De-o renunțare peste tot nu poate fi vorba. De odihnă, da. Aceasta însă abia atunci, când privind în jurul nostru, vom descoperi cu chiote de bucurii suprapământeste că sămânța iluminărilor a sporit mult. Alt drum mai comod și mai rentabil, poate, deocamdată la noi nu face cinste nimănu.

Teodor Murășanu

Un scriitor necunoscut:
Tit Chitul

— „Steaua Orientului“ —

Al doilea roman publicat în „Familia“, poartă titlul „Steaua Orientului“ și zugrăvește epoca lui Mihai Viteazul.¹⁾

Tehnica romanului e în vădit progres față de scrierile anterioare ale autorului; acțiunea se desfășoară sub ochii noștri, fiind legat interesul cetitorului prin violența descrierii și variația episoadelor.

Nu lipsește nici cunoașterea studiată a epocii; se resimte N. Bălcescu, ca isvor de orientare, și alți autori străini, mai ales maghiari, având tot motivul de a-și descărca furia neputincioasă asupra Veovodului, care a schițat, într'o epocă așa de îndepărtată, conturile unui vis grandios. G. Basta îi da pretutindeni epitetul „Il vallacho“; ungerii ardeleni cer lui Rudolf extrădarea lui Mihai, legat în lanțuri ca să-l pedepsească ei pentru nenumăratele sale fărâdelegi, ce le-a săvârșit împotriva lui Dumnezeu și a oamenilor.²⁾

Încunjurat de dușmani din toate părțile subminat și descreditat și la Viena, era fatal să sucumbă în scurtă vreme, atras mișelește în capcana dușmanului său de moarte, dealfel „camarad de arme“: George Basta.

Narațiunea intră dela început în medias res. Mihai Vodă, cu știrea și învoirea împăratului Rudolf, năvălește în Ardeal, prin pasul Buzăului, ca să facă ordine, și să răstoarne politica de duplicitate a principilor ardeleni. Trupele lui Andrei Băhory fură împărățiate lângă Sibiu, și

¹⁾ „Familia“, anul XLI Martie 1905, — 1 Octombrie 1905.

²⁾ Din scrisoarea staturilor către Rudolf dela 5 Ianuarie, 1601: ut perversissimus ille homo Michael, innocentium christianorum sanguinis sitientissimus, in vincula coniectus nobis tradatur, atque hic, ubic innumera flagitia contra deum et homines perpetravit, eas reportet poenas, quae a facinorosissimo homine merito exigui debebant. („Fam“, pag. 485).

Spre luptă toate sevele mă 'mping...

Spre luptă toate sevele mă 'mping...

Ca un tânăr luptător pe ring,
Răsar acolo unde lupte se încing...

Pofte mari se nasc în mine și se sting,
Viața-mi pare pânză de păing,
Omul — fir de pipiring...
Și totuși vreau să lupt, să sânger, să înving...

Spre luptă toate sevele mă 'mping...

A. Cotruș

Mihaiu Viteazul intră în Alba-Iulia, cu mare pompă la 1 Noembrie 1599.

Alături de clerul înalt unguresc și de nobili, cari își prezentau omagiile, un mare număr de iobagi români priveau alaiul domnesc, cu încredere, întrevăzând instinctiv, o apropiată îmbunătățire a soartei lor.

Autorul ne lămurește pentru ce această îmbunătățire a soartei iobagilor trebuia să mai întârzie³⁾. „Că Mihaiu n'a cunoscut imensul isvor de putere ce i-se oferea în desrobirea poporului de aceeași origine, limbă și religie cu dânsul, ne putem ușor explica, dacă ne aducem aminte că pe acel timp nu numai principiul de naționalitate, dar chiar și conștiințele unității neamului românesc încă nu exista. Pretutindenea supușii domnitorilor erau împărțiți în două clase cu interese opuse, în nobilime și iobăgime.“

Principiul exista totuși, în germine. Mai trebuiau două veacuri, ca revoluția franceză să ni-l lămurească, precedată cu 5 ani, de răscoala lui Horia. Un salt de jumătate veac mai avem până la revoluția lui Avram Iancu, iar de aci înainte ținta se lămurește tot mai clar, și nimic nu mai putea împiedeca prăbușirea vechei și nedreptei oblăduiri.

Mihaiu Viteazul a fost precursorul acestui răsărit de soare, „peste o lume și viață nouă“...

Cataclismul lumii vechi se semnalase de atunci și numai ceie nu aveau urechi de auzit, încercau zadarnic să-l ignoreze.

Nobilimea din Ardeal, care i-a jurat credință la Alba-Iulia, îl trădează la Mirislău, și după biruința lui Mihaiu dela Goroslău, încearcă să-l răpună prin uneltiri la curtea din Viena în tovarășie cu cel mai neîmpăcat dușman al lui: Basta.

Nu exista pe atunci principiul de naționalitate, dar nobilimea ungurească din Ardeal se asocia cu ori-cine, numai să scape de sub stăpânirea Voevodului valah...

Povestirea câștigă mult, prin epizoadele interesante, cari evocă epoca dela sfârșitul veacului al XVI-lea.

Astfel: tiranul boier ardelean Lupul, preschimbându-și numele în Farkas, călcă în picioare pe bieții iobagi, rămânând ca fiul său, nobilul Mateiu Lupul, să revină la conștiința obârșiei lui, și să-și aleagă

de mireasă o româncă. Bătrânul Anchidim e tipul românului ardelean, care nu-și pierde nădejdea, nici în clipele cele mai grele. Pribeagul Saschi, un căpitan al lui Mihaiu, deghizat în haine de călugăr, urmărește pe Voevod pretutindeni; Baba Novac, Turcul Iussuf ben Achmed, în-amorat de o româncă, pe care vrea să o ia cu forța în haremul lui; scena dela stână, cu ciobanii speriați de „Fata pădurii“; temnițele din „O văr“—ul Clujului, din cari aveau să plece la moarte Baba Novac, și pseudo-călugărul Saschi — sunt

cadre evocate cu putere, transportându-ne în vremea de atunci.

*

Editarea acestui roman în volum, se impune.

Ar fi o lectură nu se poate mai potrivită pentru tinerime și pentru marea masă a cetitorilor, preocupată azi de romane fasciculare și alte fleacuri similare

Cu puține corectări stilistice, ar umplea un gol bine-simțit, în literatura noastră istorică, reprezentată abia prin două-trei romane de valoare.

Al. Ciura

Credința strămoșească și cultura națională în Basarabia

I.

În Basarabia s'au petrecut în ultimul timp două lucruri concrete: înființarea unei facultăți de teologie și a unui comisariat al „Astrei“, amândouă având sediul în Chișinău. Înființarea acestor două importante instituțiuni de cultură se datorește nu unei politici culturale de stat bine precizată, cum ar fi fost de dorit pentru prestigiul statului nostru, ci inițiativei locale, izvorită din necesitățile provinciei noastre dintre Prut și Nistru.

Să analizăm mai întâi chestiunea credinței strămoșești.

Se știe că în vechea Rusie biserica reprezenta și o mare parte din puterea politică a țarismului. Imprejurarea aceasta făcu, ca și în Basarabia biserica să se bucure de o deosebită solitudine, ceea ce avu ca urmare firească desvoltarea și întărirea bisericii mai mult chiar decât administrația politică.

Dat fiind faptul, că biserica românească era tot ortodoxă ca și cea rusească, rușii n'au făcut nici o deosebire în privința aceasta, ci au considerat-o în rând cu a lor. Era deci firesc ca în urma acestei împrejurări să beneficieze și preoțimea noastră de toate avantajele oferite dela Petersburg. Astfel la reîncorporarea Basarabiei am găsit biserica ortodoxă de-acolo într'o stare materială foarte înfloritoare. Tot ce are Chișinăul mai impunător ca clădire, chiar în centrul orașului, formează proprietatea bisericii sau a clerului ortodox din Basarabia. Reședința episcopală, deși clădire veche dela începutul veacului al XIX-lea, este impozantă prin poziția ei centrală, tocmai față în față cu catedrala. În dreapta și în stânga acestui palat un șir întreg de clădiri mari. Casa clerului e o poadoabă de arhitectură și are cea mai frumoasă sală pentru festivități.

Clădirile pentru diferitele școli profesionale și eparhiale au dimensiuni enorme. Dar biserica și clerul basara-

bean mai au tot în Chișinău cel mai mare hotel și o bancă, care produc frumos. Ca să dăm o imagine plauzibilă pentru publicul din Ardeal despre situația bisericii din Basarabia o putem compara cu biserica rom. cat. din Ardeal. Ca și aceasta biserica ortodoxă din Basarabia are situația unui stat în stat, și nu numai din punct de vedere material, ci mai cu seamă din acela al mentalității preoțimei, mentalitate influențată de spiritul mării Rusii pravoslavnice. Nu e deci nici de mirat nici surprinzător că preoțimea aceasta nu consimte așa de ușor la renunțarea situației ei de favoare, ce-a moștenit-o dela fostul regim rusec.

Întrebarea e dacă atitudinea aceasta rezervată are la baza ei sentimentul de ostilitate politică față de statul român sau numai interesul de-a-și apăra o situație amenințată cu desființarea? Chestiunea aceasta a devenit actuală prin discuțiunile ivite în jurul înființării facultății de teologie la Chișinău.

Discuțiile acestea contradictorii sunt reprezentate pe deoparte prin clerul basarabean și actualul guvern, iar pe de altă parte prin Sf. Sinod bisericesc și prin unii exponenți cu răspundere ai partidului liberal.

Cei dintău susțin că înființarea facultății de teologie la Chișinău e de-o absolută necesitate nu numai bisericească ci și națională, deoarece Basarabia nu are încă nici o școală superioară. Argumentele lor sunt simple: acolo unde biserica are o situație cum am arătat mai sus și populația ortodoxă din întreaga provincie e încă în stadiul primei evoluții religioase e neapărată nevoie ca viitorii preoți pentru Basarabia să fie crescuți în același mediu în care vor fi chemați să funcționeze mai târziu.

Adversarii acestei păreri văd în faptul înființării facultății de teologie la Chișinău un pericol, mai cu seamă național, pentru viitorul provinciei de peste Prut. Teamă această au pus-o pe față Sf. Sinod și I. P. S. S. Patriar-

³⁾ Ibid. pag. 111.

LA RĂSCRUCE

*Ți-aduci aminte de răscrucea
La care ne 'ntâlănim noi?*

*Ți-am spus: „cărurea-i grea, îngustă
Și nu 'ncăpem alături, doi”...*

...Zimbînd porniși cu mine-alături

Pe calea ce spre piscuri duce —

În inimă cu-aceleaș vise,

Pe umeri cu aceeaș cruce...

Livia Hulea-Rebreanu

hul ca și fostul ministru liberal al instrucțiunii, d. Dr. C. Angelescu. Iar d. Al. Lapedatu, fost ministru liberal al cultelor, nu vede în faptul înființării acestei facultăți decât un simplu act politic al guvernului actual, care prin această măgulire a clerului basarabean urmărește apropierea acestuia de partidul poporului.

Ținând acum seamă de obiceiurile țării nu credem că greșim când afirmăm, că toată controversa din această chestiune se reduce, ca toate lucrurile importante dela noi, la simple calculațiuni politice de partid.

Este evident că guvernul, care a făcut în preajma alegerilor cunoscuta concesiune față de calendarul vechiu pentru Basarabia, e condus și în chestiunea facultății tot de aceleași considerațiuni politice, dar nu e mai puțin verosimil că în aceleași condițiuni de interes politic n'ar fi făcut la fel și un guvern liberal. Faptul, că senatul universității din Iași, care e direct interesat în chestiune și din care face parte actualul ministru al instrucțiunii publice, s'a pronunțat în unanimitate pentru Chișinău, iar Sf. Sinod pentru Iași, sunt o dovadă mai mult, că presupunția noastră corespunde adevărului.

Admițând acest punct de vedere lăsam la o parte controversalele dintre diferitele autorități, și trecem la cercetarea meritorie a chestiunii.

Nici una dintre părțile litigante nu contestă necesitatea înființării unei facultăți de teologie pe seama tinerilor clerici din Moldova întregită și se accentuează această necesitate îndeosebi pentru Basarabia. Discuția se dă în jurul localității unde are să fie sediul: la Iași sau la Chișinău? De fapt chestiunea n'ar fi sulevat atâtea controverse, dacă am avea o politică culturală generală a Statului, iar nu, cum este în realitate, o politică de concurență între diversele partide politice. Ce e mai clar și mai simplu decât adevărul, că statul trebuie să întărească culturalicește în primul rând noule provincii? Care e cel mai eficace in-

strument pentru propagarea culturii dacă nu școala și cu deosebire școala superioară, care ne dă elementele intelectuale de conducere. În Ardeal s'a înțeles acest lucru și s'a procedat repede la romanizarea universității din Cluj și la înființarea de noi școli superioare tehnice și academii de drept. Pentru a da și învățământului teologic o importanță mai mare s'a ridicat seminarul teologic ortodox din Sibiu la rangul de Academie.

Dacă în Ardeal s'a procedat astfel, nu înțelegem pentru ce se mai găsec oameni, cari să se împotrivesc înființării unei facultăți teologice la Chișinău, care din multe puncte de vedere este cel mai puternic centru ortodox din țară. Faptul, că clerul basarabean este încă dominat de spiritul vechiului imperiu rusesc, trebuie să fie un motiv mai mult pentru alegerea Chișinăului ca sediu al noiei facultăți. Tineretul basarabean se găsește încă într'o stare de semi-conștiință națională, și astfel el s'ar desvolta în mod mai normal în mediul apropiat de sufletul său și sub influința, mai lentă sigur dar mai fecundă, a spiritului românesc care s'ar revărsa dela profesorii aleși dintre cei mai distinși teologi ai noștri din vechiul regat și din Ardeal. Afirmățiunile, că clerul basarabean n'ar prezenta destule garanții naționale, e deadreptul o insultă pentru marele număr de preoți cari au păstrat cu vrednicie credința strămoșească în Basarabia rusească. Chișinăul este capitala acestei provincii și e o necesitate imperioasă de-a-i da cât mai repede un caracter românesc. Clujul și-a căpătat un caracter românesc nu prin procesele verbale dela siguranță și dela poliție, ci prin vorba vie a tineretului școlar sburdalnic care se afirmă impetuos ori unde. Astfel și Chișinăul ar căpăta mai curând un aspect mai românesc dacă am avea acolo câteva școli superioare. Inceputul trebuie făcut tocmai cu facultatea teologică, fiindcă elementul de bază al renaționalizării Basarabiei trebuie să fie biserica ortodoxă. Educația religioasă a poporului basarabean trebuie făcută treptat și cu trecere bine chibzuită dela starea de azi, care e aproape identică cu bigotismul, la starea de emancipare ce-o avem în celelalte regiuni ale țării.

Având în vedere acest lucru credem că primele generații de teologi basarabeni ar corespunde mai bine misiunii lor locale, dacă și-ar face pregătirea în mediul mai apropiat de sufletul lor decât la universitatea din Iași, despre care un distins profesor a spus că este cea mai antireligioasă. În timp de câțiva ani facultatea teologică din Chi-

CÂNTEC

*Cum aș vrea în clipa asta
Toate gândurile mele
La o magică poruncă
Să le văd schimbate 'n stele.*

*Și cu ochii lor de pară
Se-te cate 'n lumea 'ntreagă,
Să-te cate 'n lumea 'ntreagă,
De-ți mai sunt și astăzi dragă?!*

Livia Hulea-Rebreanu

șinău ar putea deveni un adevărat focar de cultură religioasă și națională, luând locul ce l'a avut în lumea ortodoxă facultatea de teologie din Chiev.

Nu trebuie să uităm nici împrejuraerea, că dincolo de Nistru băntuie învățătura lui Antichrist, căreia trebuie să-i opunem un puternic val de apărare prin întărirea credinței strămoșești în cea mai expusă provincie românească.

Față de argumentele aduse în favoarea sediuului la Iași, considerațiunile pentru Chișinău sunt atât de puternice încât ne surprinde faptul, că s'au putut ivi atâtea controverse pe chestiunea aceasta pe care se bazează atitudinea adversară a Sf. Sinod, e mai curând o insultă la adresa viitoarelor generații de preoți ortodoxi din Basarabia, decât un argument serios împotriva Chișinăului ca sediu al noiei facultăți teologice.

Ion Băilă

Intelectuali ai Ardealului,

Aduceți-vă aminte că în acest colț de românism dragostea de limbă a fost totdeauna vie și rodnică.

Mândria aceasta a trecutului vostru trebuie să vă îndemne și astăzi să ajutați cu banul săvârșirea operei în care limba își adună toate tainele trecutului și tot parfumul de astăzi.

Dicționarul „Limbi Române“, — care aici în inima Ardealului se plămădește —, nu trebuie să lipsească din biblioteca nici unuia dintre voi. Pe poarta lui vom intra în marele templu al limbii românești, înaintea cărei împrejurări vitrege ne-au oprit atâtea vreme.

Plătind 1500 lei pentru cele 15 fascicole apărute până acum ați asigurat apariția celorlalte cari de mult așteaptă lumina tiparului.

Plătind cinci lei v'ați înscris în asociația „Prietenii Dicționarului“ și ați contribuit astfel la desfacerea cât mai largă și mai grabnică a fasciculelor apărute.

„Societatea de Măine“ este filiala ardeleană a „Prietenilor Dicționarului“. La redacția ei se pot face înscrierile printre membrii asociației și tot de acolo vă puteți comanda și cele 15 fascicole.

CRONICI CULTURALE SI ARTISTICE

Cărămizi pentru Casa Scriitorilor

În vară „Universul literar”, voios, ne vestea o inițiativă „lăudabilă” a d-lui Petre Cățunaru: imprimarea unor ilustrate cu imaginile scriitorilor noștri în viață. N'am mai întrebat cine-i acest domn Cățunaru; ne-am bucurat sincer de această veste și am lăudat inițiativa. Socoteam cu ce preț vom putea cumpăra întreagă seria de portrete, căci numai întreagă voiam s'o avem. Ne închipuiam, că vor mai fi, nu sute, ci mii de cetitori ai revistelor, dacă nu și ai cărților de literatură românească, pregătiți să facă la fel. Cât vor fi așteptat după anumite portrete unele gin-gașe reprezentante ale sexului frumos în primăvara vieții! Poate că și cadrele au fost pregătite pentru a îmbrățișa un bust al unei simpatii câștigate prin lectură.

Ne mai gândeam apoi, că din însemnările succinte de pe dosul ilustratei un cetitor pasionat al romancierului X, dar mai puțin orientat în „istoria literară”, va afla din care parte a țării este autorul său favorit; un alful va ceti că poetul lui preferit mai are și volume de eseuri și cultivă și alte genuri literare; un al treilea va ști abia acum că autorul volumului de povestiri, ce i-a plăcut, a scris și un roman și va căuta să-l cetească. Iar, în afară de acest interes literar deșteptat în atâția cetitori mai puțin savanți ai provinciei, frumoșul câștig bănesc al Societății Scriitorilor Români, căci fiecare ilustrată vândută înseamnă o cărămidă câștigată pentru Casa Scriitorilor.

Dar într-o zi, de curând, ilustratele așteptate au apărut în vitrina unei librării. Ne-am oprit privirea lacomă asupra lor și toate iluziile ne-au murit dintr'odată. Soarele le dădea lumină, dar nu le putea transfigura sumbra înfățișare. Figuri de malaiezi și de etiopieni, în dosul cărora se puteau descifra fizionomiile de scriitori români. Rasă galbenă, sau neagră. Și n'am mai dorit nici să vedem de aproape aceste imagini pocite și întunecate, necum să le și cumpărăm.

Când, după o săptămână, ne-am apropiat totuși de ele și le-am luat în mână am auzit prohodul unei „inițiative” frumoase. Căci nu numai înfățișarea lor, lipsită de orice distincție, lasă de dorit. Aceeși sărăcie, sau șgărcenie și în notița bibliografică de pe dos.

Nu cerem să i-se însemneze vârsta scriitoarei Hortenzia Papadat-Bengescu, dar cel puțin orașul sau satul în care s'a născut s'ar putea numi. Dealtfel nu știm ce i-ar putea strica mai mult acestei scriitoare de talent: indicarea vârstei, sau fotografia, așa cum apare pe aceste ilustrate și care n'are nimic comun cu aceea din „Universul literar”... Și mai credem, că nu-i destul să legi un „etc” după numele câtorva volume ale lui Rebreanu, tăcând

atâtea altele (Trei Nuvele, Norocul, Calendarul, Mărturisire; și de teatru: Cadrilul, Apostoli), sau la d. Blaga îndopând acelaș „etc” cu volumele de teatru Daria și Fapta și cu volumul de cugetări „Pietre pentru templul meu”. Nu vrem să epuizăm exemplele acestei afaceri-figanie. Dar ne mirăm că nimeni nu îndrăznește să se revolte împotriva acestei necuviințe.

Scriitorii sunt mulțumiți de această propagandă?!

TEATRU

PUTEREA ÎNTUNERICULUI

5 acte de Tolstoi

Ca și „Învieerea”, „Puterea Întunericului” face parte din perioada a doua a operii lui Tolstoi, când marele creator de viață a fost cucerit în întreaga lui personalitate, de ideea creștină. Este perioada „tezistă” în care un principiu moral covârșește opera, fi leagă încheeturile și e demonstrat pozitiv sau negativ de desnodământul conflictului. În partea întâia a operii sale Tolstoi crea viață pentru viață; absurdă în actele ei de multeori, complexă, profund tragică în adâncimi, însă viață. Gândiți-vă la freamătul de pasiuni omeneste din „Ana Karenina” și la tumultul epic din „Răsboiu și Pace”. Câtă fierbere e acolo, cât de neliniștit până în adâncuri e răul acela! Vine din infinit și se pierde în infinit, mereu acelaș dela începutul veacurilor, însă veșnic nou prin stropii pe cari îi dăm fiecare.

Față de acestea operele dela sfârșitul vieții aduc plusul tezei care nu totdeauna este un plus artistic. Sufletele sunt de multeori siluie spre ideea impusă de cel ce le da viață.

Geniul lui Tolstoi rămâne însă, covârșitor, și aici. Puterea lui unică de a crea viață, realismul său desăvârșit, oamenii lui atât de profund originali trăesc tot atât de vii și în aceste opere. O comparație ne stă tuturora la îndemână. Puneți alături de „Învieerea”, trecută prin atelierul omului de meserie, Bataille, „Puterea Întunericului”. Acolo ne mișcăm pe un plan de viață puțin obișnuit: judecarea unui proces, închisoare (și încă una ru-sească!), Siberia, etc, totatătea momente din cari se poate storce efect teatral, cari l-au ademenit pe Bataille. Aici oameni cu viața vegetativă, târșiți de instincte și vicii josnice. Și totuși cât de mult se simte dincolo siluirea realității; nu pentru a o coplesi cu lumina unei idei, așa cum se face în teatrul de astăzi, ci pentru a produce senzații tari în spectator.

„Puterea Întunericului” este puterea distrugătoare de suflute a păcatului, putere oarbă, fără stăvilă, odată ce ai lăsat-o să se încuibe în conștiință. Aci stăpânirea răului e definitivă, lanțul căderilor e nesfârșit. Piotr se însoară bătrân a doua

oară, cu Anisia, tânără, dornică de viață. Și viața se răzbumă: e otrăvit de Anisia. la îndemnul Matrioanei, pentru ca aceasta să se poată căsători cu Nikita, servitorul lor și fiul aceleia care a îndemnat-o la crimă. Pedepsa Anisiei nu întârzie. Nikita, un ușuratec, care înșelase înainte de a fi bărbatul ei pe Mariana, o orfană nevinovată, o înșală și pe ea cu fica ei vitregă, Aculina. Dar viermele răului îl roade mai crud pe Nikita. După ce jurase fals că nu a înșelat pe Mariana, muștrarea de conștiință îl duce din păcat în păcat, culminând în uciderea copilului, avut cu Aculina. Muștrările de conștiință ar trebui să-l ducă la sinucidere. Din balțul funiei cu care vrea să se spânzure îl scapă — Tolstoi. Ascultând povestea vieții pure a Marianei, el își mărturisește toate păcatele căutându-și salvarea — morală, căci pe cea fizică n-o mai putea avea — în ispășire.

Toată această poveste simplă, fără adâncimi sufletești, se petrece într'o atmosferă sumbră, apăsată de întuneric, biciuită de satira crudă a bețivului Mitrici. Geniul răului e personificat cu o putere tolstoiană în bătrâna Matrioana, mama lui Nikita. Ea îndeamnă pe Anisia să-și ucidă bărbatul și tot ea îl duce la crimă și pe Nikita. Otravei îndemnurilor ei nu-i poate rezista nimeni. Apoi vaețele lui Piotr în agonie, muștrările de conștiință ale Anisiei și ale lui Nikita și îndeosebi scena pruncucidenii, sunt tot atâtea vâluri cari îndeasă întunericul.

Insistăm asupra atmosferei piesei pentru că chiar ea a lipsit în interpretarea de pe scena noastră. Pentru crearea ei n'ar fi stricat chiar o forțare a notei, cătră expresionism, atât în decor cât și în jocul actorilor. Căci altfel d. Alexandrescu, directorul de scenă, nu me-a dat nimic, acum când putea să dea atâtea. Ba a chiar stricat în actele IV și V unde ne-a pus pe acelaș plan casa plină cu muntași, cari trebuie să-și petreacă așa ca să se audă cuvintele interpretărilor principali, de afară. Parcă asistăm la o pantomimă prost reușită.

Lipsa de înțelegere a atmosferei s'a răsfărânt și asupra interpretărilor. D-l Psatta, fi Nikita a fost uneori prea declamatoric. Interpretarea acestui personaj nu poate fi decât profund realistă. D-na Miriam Apostol, în rolul Anisiei, a fost lipsită, ca totdeauna dealtfel, de acel foc lăuntric, care singur înfioară pe spectator. Nu putem trece cu vederea, totuși, munca depusă de d-sa pentru stăpânirea rolului. D-l Arsene Popovici, în Piotr, merită o notă bună. D-na Stanca Alexandrescu, în rolul Aculinei, cu mult nerv. Surprinzătoare reușită a avut d-șoara Borsa, în greul rol al Matrioanei. Surprinzătoare mai ales pentru o începătoare ca d-sa. D-lui Vanciu, în Mitrici, iar fi trebuit mai multă stăpânire de sine.

NEPOȚELUL

comedie în trei acte de P. Wolff

În teatrul francez modern comedia de boulevard abundă. Și mai adeseori ea este creuită după același calapod. O intrigă inventată după chinuri cerebrale și o acțiune care-i prea mult teatrală, adică prea

puțin firească și lipsită de motivarea psihologică. Când este absent și spiritul, cum a fost cazul cu piesele lui Bisson din repertoriul anului trecut, atunci avem comedia de cea mai proastă calitate.

„Nepotelul“ lui P. Wolff face parte din altă categorie. Aici acțiunea are o logică și atenția ne este stăpânită până la sfârșit de dezvoltarea ei firească. Aici persoanele sunt vii și întregi, adecă deplin caracterizate în cursul acțiunii, și toate faptele lor isvorăsc spontan dintr-o psihologie, care-i a lor proprie. Deaceia persoanele ne sunt simpatice; ele ne intră în suflet prin sufletul lor, pe care-l putem cunoaște deplin, ne mai păstrând nici-o rezervă față de ele. Iar dialogul e viu, e original și naiv, sau plin de spirit și impregnat de o notă de intelectualitate, după cum e și valența spirituală a celor care-l susțin. Și astfel răsul ne este stors printr'un fel de seducție.

Comedia lui Wolff era mai îndreptățită pentru un turneu decât „Evantaiul“, care n'are nici-o distincție, numai vulgarități și banalități. (Dacă ne-ar spune direcțiunea teatrului după ce criteriile se adeg piesele de turneu!)

La buna impresie, pe care o lasă „Nepotelul“, contribuie mult și interpretarea. Un ansamblu dintre cele mai armonioase, cu o singură excepție: d-na Miriam Apostol, căreia nu i-se potrivește rolul, cum dealtfel nu i-s'a prea potrivit miciumul. Nu știm pentruce. E cuceritoare spontaneitatea d-lui Stănescu-Papa, duioșia și verba d-sale, care creiază atmosferă. E singurul artist, care nu pășește niciodată strâmb în rol. D-l Braborescu a dat rolului său o notă de înaltă spiritualitate, care transpiră din gest și din intonație, și a fost comunicativ, ca de obicei. Prea rigid uneori d-l Rădulescu-Râmnic și cu prea puțină siguranță de sine, deși nu lipsit de talent. Deplin stăpâne pe mișcări și în nota adevărată a rolurilor d-na Natalia Ștefănescu, d-na Stanca Alexandrescu și d-ra Virginia Cronvald, ca să amintim și dintre femei numai pe cele cu roluri mai proeminente. Și alături de protagoniști să numim pe micuța Păpușica Constantinescu, care a dovedit o atenție admirabilă.

Montarea corespunzătoare. Succesul de ansamblu datorit d-lui Stănescu-Papa, directorul de scenă.

Menționăm nota de distincție artistică, pe care o dau programului caricaturile d-lui Dralex.

EXPOZIȚII

Expoziția caricaturistului Dralex

În sala cea mică a anticariatului Gratz, duminică de un candelabru, cele peste o sută de figuri notorii, clujene sau bucu-reștene, prinse în câteva linii sigure, de caricaturistul Dralex (Alex. Drăgulescu) ne oferă o expoziție care se ridică deasupra comunului. O expoziție până la un punct comparabilă cu cea a „tipurilor“ lui Nagy István; cu deosebirea că tipurile lui Nagy István erau întruparea destinului tragic al vieții, iar ale d. Dralex sunt exteriorizarea unei intuiții momentane și complete a imaginii ce o lasă cutare mo-dei pe obiectivul său artistic. Ultimele —

caricaturile — dovedesc o agilitate și o abilitate spirituală superioară, prin care ține piept lipsei de concepție durabilă. Impresii imediate, — aceasta e acuza adusă caricaturismului, și, prin urmare, menite pieirii; efemeride distractive, dar... trecătoare; un panoptic al ironiei, etc. Acestea toate sunt și în defavorul d. D., însă sunt mai ales în favorul său, căci sunt caracteristicile caricaturistului. Și, înțelegem aici un caricaturist bun, unul „serios“, nu unul care își risipește activitatea în pornografie, sau în politicianism meschin. Un fel de predicator de pe amvonul societății, care spune verde oricui ce plă-tește, și celui care se teme de ridicol, și celui care nu se teme. „Subiectele“ d-sale sunt luate din elita Clujului (abstracție făcând de Șandor, simpatetic prins într-o postură răsucită și subțiată de vagabond fără griji și zdrențuit): Teatrul Național în frunte cu d. Z. Bărsan, un cap rotund de visător din „Trandafirii Roșii“; Teatrul Maghiar, cu d. Joanovics, din care respiră activismul; Opera Română, pe care o stră-juesc umenii largi ai Maestrului J. Bobescu, sprijinitori ai capului subtilizat în trăsături; Prefectura Orașului, prezintă pe masivul d. Simu; Clinica, vreo trei patru doctori, printre cari excelează orientali-zanta construcție mirahoriană; apoi alte personalități „tipizate“ izolat. Am mai adus acasă cu noi și chipul de bufniță al „Castelanului“ și pe spiculcutul „Candidat la însurătoare“, lângă cari stăruie figura dreaptă a părintelui Agârbișeanu, prea combativ realizată... Ieșim din expoziția aceasta convinși că acest gen e înrudit cu marile genuri picturale: expresionismul, cubismul — are chiar câteva în manieră cubistă — și că se poate vedea cu ochii spiritului mai mult decât cu ochii trupului.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Convorbiri Literare (Septembrie). — În fruntea numărului o descriere a Iașului din vara anului 1840, datorită neamțului Dr. Ig. Weinberg, tradusă de d. G. Bogdan-Duică. Descrierea a fost obiectul unei comunicări a traducătorului ei, la ședința festivă a secțiilor literare și științifice ale Astei, ținută în primăvară. Unele părți au fost atunci însă rezumate; deastădată avem traducerea completă. Autorul ei se remarcă printr'un ochiu ager, căruia nu-i scapă nici unul din aspectele vieții noastre dela jumătatea veacului trecut. Avem în față tot pitorescul unei vieți care abia atunci începea să-și schimbe aspectul oriental prin primele mijuri ale civilizației apusene. În felul acesta ea este un prețios document pentru istoria societății noastre din veacul trecut.—D. M. Florian, serie judicioase observații pe marginea cărții d-lui P. P. Negulescu „Partidele politice“. — De mare preț pentru descifrarea acelei mesfârșite taine, care e viața lui Mihail Eminescu, sunt scrisorile poetului către fratele său Șerban, către părintă, către sora sa, cu privire la el ale surorii sale Henrieta către sora Aglae, și a lui Maioreșcu către aceeași Henrieta, publicate de d. V. Branisce. Din ele se poate stabili definitiv data și împrejurările între cari a murit fratele poetului, Șerban, se poate

întregi viața poetului la Viena și se poate constata încă odată grija pe care o purta Maioreșcu, întregii familii Eminovici. Dar se poate mai ales atinge de profunzimea umanitate a sufletului chinuit al marelui nostru geniu. Portretul fratelui său Șerban, pe care îl face într'o scrisoare către tatăl lor, din prilejul morții aceluia, este o emoționantă dovadă în această privință. De reținut dela cronică articolele: Politică materiilor prime, de M. Catargi, „In jurul Sociologiei românești“ a d-lui Suchianu și „O vizită Românilor din America“ de Caterina Cerchez.

Dela Asociațiune

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român „Astra“ din Sibiu, distribuie pentru anul școlar 1926 1927: a) un număr oarecare de Abece-dare pe seama meșteșugurilor de carte, adulți, lipsiți de mijloace, cari vor să în-vețe carte în cursul acestui an școlar; b) 40 premii de câte lei 2000 acelor învăță-tori și preoți, cari se vor distinge prin instruirea unui număr mai mare de analfabeți, îndeosebi în vârsta de peste 18 ani, în cursuri aranjate amune pentru acest scop; c) pentru premiarea celor mai vred-nici 5 elevi ai fiecărui curs, anunțat de mai înainte se vor pune gratuit la dispoziția fiecărui președinte de despărțământ sau de cerc cultural câte 5 broșuri potrivite din Biblioteca populară.

Constatarea succesului obținut, în cetit, scris și socotit, în aceste cursuri, se face în modul următor:

1. La încheierea cursului se face un examen în fața președintelui despărțământului „Astei“ sau a președintelui cercului cultural al acesteia din comuna respectivă, care va raporta comitetului central despre decursul și rezultatul examenului, care va fi public.

De dorit ca după terminarea examenului, elevii să se producă și cu declamări și cântări.

2. Instructorul va face înainte de examen consemnarea celor ce au fost înscriși la curs, dimpreună cu a celor ce au urmat de fapt cursul până la sfârșit. În această consemnare se va indica: a) numele elevului (elevii); b) vârsta; c) progresul general obținut la examen (a învățat: a ceti, a serie, a socoti, pe deplin, sau numai în parte, a știut carte mai înainte, etc.

Consemnarea se va înainta după examen comitetului central, cu recomandare pentru eventuală premiere.

3. La premii e de dorit să reflecteze și instructorii din Basarabia ai acestor cursuri și cei din cazarmă.

Sibiu 16 Octomvrie 1926.

Dr. O. Russu, vice-președinte; Romul Simu, secretar.

În biblioteca tuturor școlărilor din Ardeal trebuie să aibă un loc de cinstă „DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE“ al Academiei, care se poate comanda prin revista noastră.

Misterul Italiei

„Luptă, risc, tenacitate“

Nu numai necesitatea sufletească de divertisment m'a îndemnat să revăd Italia, după 15 ani, ci și spiritul de anchetator din mine: ce se petrece în Italia, încotro merge această țară? Și Italia este cercetată astăzi mai mult decât oricând. Cu duiumul pleacă cei împinși de curiozitatea de a face o nouă descoperire...

Intr'adevăr Italia este astăzi o enigmă. Nu se lasă ea desvăluită? Cu greu. Cu toate că situația prezentă nu poate decât însuma stări anterioare. O seamă de savanți sunt gata să recunoască fascismului origini de sute de ani... cu toate că el nici nu putea fi bănuit până în 1921.

Cari să fie originile misterului de astăzi?

Dar fără nici o prejudecată să trecem în revistă înfățișările străbătute.

Întăiu de toate o mare deosebire în trăsătura sufletească a populației italiene de acum 15 ani și de astăzi. Atunci Italia era veselă, plină de cântece, dar inundată de oameni fără lucru, de gură-cască ce se îndeletniceau cu cerșitul. Lipsia orice siguranță personală. Aveau impresia că nu există nici o autoritate constituită.

Libera tocmeală era suverană, cum este astăzi în țara românească. Un regim al bunului plac.

Birjarul, hamalul, ciceronele, lazaronii te exploatau într'un mod extrem de supărător, îndurau rușinea incidentelor de-ți crepau obrazii. Nimeni nu te lua în apărare și stătea la discreția liberă a agresorilor. Prostituația în floare vai de pudici în mijlocul străzii, trași de mâneacă. Mizerie multă — însă o atmosferă caldă morală, o libertate absolută, cam în sensul anarhismului lui Kropotkin. Dacă-ți puteai apăna cămașa, plecai cu foarte bună impresie.

Astăzi Italia a devenit serioasă. Au amuțit și cântecele. Doar pe canalurile Veneției gondolierii și oamenii de serviciu mai fredonează timid ariile suave, romanțele atât de melodioase ale italianului. Străzile sunt triste și sombre. Toată lumea aleargă, preocupată, zo-

rită de grijile muncii și existenței. Italianul astăzi are de lucru, nu mai este stăpănit de fatalism ca ieri.

Există posibilități de lucru, poate fi ocupat numerosul proletariat al Italiei? Așa se pare. A dispărut „burtă-verzimea“ proletară care stătea toată ziua la soare tolănită pe gondolele venețiene. Gondolierii sunt organizați și-ți cer taxe fixe — nu încape tocmeală. Trăsura și auto-ul au taximetru și plătești numai distanța, fără o centimă în plus. Hamalul are taxă afișată. Pretutindeni precizie, ordine, siguranță. Tot omul își are îndeletnicire normală.

E liniște, regulă și prilej de muncă, dar Italia e tristă, e gravă, ca într'o fază de convalescență, după o cumplită boală. Ceva profund s'a petrecut în regimul Italiei, o operație radicală.

În oficii e bătător la ochi numărul oamenilor tineri, culți, cu fețele sănătoase, cu spiritul calm și tranșant. Ei sunt semnul vigoarei poporului italian. Și eram nedemerit de observațiile unor germani (majoritatea vizitatorilor sunt englezi, apoi germani) cari enumerau cazuri ce le permiteau să facă deducțiuni contrare: că n'ar fi decât un popor în declin, fără viitor. Nimic mai antipatic ntr'o călătorie decât un megaloman, care nu lasă nimic din prejudecățile sale de acasă și nu vrea să vadă decât ceea ce-i confirmă vederile anterioare venirii în acest punct.

Pot să trag o concluzie: Italia lui Mussolini este pusă pe o temelie nouă materială. Predomină interesul față de problema economică. Citesc comunicatele partidului fascist și văd că organizațiile provinciale sunt îndrumate a se interesa de stările economice și de nevoile populației.

Și această mare preocupare economică și-a luat-o Mussolini dela socialismul pe care l-a practicat în casa părintească și în viața sa de gazetar, — el este un gazetar care a asimilat în mod solid volumele de economie marxistă (o dovadă mai mult, că nu diploma fac pe om — el avea doar diploma de învățător — ei munca febrilă

de autodidact). Fascismul n'a făcut decât a aplicat metoda socialistă, în grozava centralizare, etatizare desăvârșită a tuturor tendințelor.

În domeniul economiei Mussolini a înregistrat deja mari succese. De n'ar fi decât faimoasa „bătălie a grâului“ (relevată la noi de d. Sabin Cioranu) și încă formează un titlu vrednic de relevat, fiind ea un obiectiv de muncă tenace: secarea bălților și transformarea lor în terenuri cultivabile.

Poate niciodată Italia n'a dat atâtea credite pentru agricultură, ca Italia lui Mussolini: sute de milioane de lire an cu an. În acest chip Mussolini stoarce recoltă din pământul cel mai ingrat, mai sec.

Alte credite mari le dă pentru noi construcții; decurând află că a dat 300 milioane lire pentru drumuri și poduri în Sicilia. Mussolini ocupă mâna de lucru; lipsa de lucru înseamnă primejdie, dă ocazie la răzvărtiri și incitări.

Așa încât misterul italian începe să mi se clarifice. Secretul biruințelor lui Mussolini constă în forma sa politică economică, pe care n'a înțeles să o facă nici un vechiu partid italian. Viața politică a partidelor de obicei se macină în ideologii sterile și nu ia sub analiză în mod serios necesitățile țării cele mai importante, cele economice, fără a căror mulcomire nici cultură nu poate face.

O altă cauză a succesului massolien este însăși abnegația sa personală și curajul său civic. Este un idealist cum numai un socialist poate fi. „A trăi — spune el — este pentru mine luptă, risc, tenacitate“ (La reforme syndicales en Italie, Roma 1926 p. 110).

Mussolini este un stimul de a lucra, o energie debordantă care inspiră încredere în viață și trezește dorul de activitate.

Fascismului nu i se poate atribui nici o valoare de doctrină. El a oscilat ca teorie, nu s'a putut fixa, s'a contrazis, s'a negat. El s'a acomodat temperamentului lui Mussolini, care a spus că nu poate fi consecvent, căci nici viața

nu este consecventă; imutabilă nu este decât doctrina morală, ca de pildă decalogul lui Moise... În oportunism acționist Mussolini a devenit fervent catolic (întăiu fusese ateu)...

Mussolini a avut însă instinctul practic de a se face exponentul celor umiliți în simțământul lor de jertfă pentru Italia mare: cărturăriea săracă și toți câți au îndurat calvarul războiului s'au raliat fasciilor sale (vezi cartea lui Giuseppe Prezolini), apoi a surprins necesitățile imediate economice ale Italiei. El este dintre bărbații născuți pentru a conduce. Grație facultăților sale de acomodare la nevoile țării, el și-a câștigat o popularitate reală.

O țară cu o suprafață teritorială mai mică decât România, însă cu o populație de aproape întreit mai mare, își cere omul cu simț economic pentru a o scoate din crizele de producție și circulație a bogățiilor.

Cât de mult a împrumutat Mussolini din doctrina socialistă este evident mai ales din strădania de a concepe o nouă reformă sindicală, înglobând toată suflarea italiană în ea, dela sindicatul muncitoresc până la Vatican.

După Mussolini statul nu mai poate rămânea în expectativă seculară față de fricțiunile dintre clasele sociale și față de munca în sine. Statul este judecătorul suprem al conflictelor de muncă. Sindicalismul este necesar, însă el se deosebește de cel sovietic pentru că este colaborationist numai în producerea și schimbul bogățiilor, nu însă și în repartizarea lor.

Reforma sindicală este o inovație prezentată ca adevăratul și marele rod al regimului de patru ani, interzicându-se dreptul de grevă și lookout-ul, cu motivarea, că Italia este în „războiu permanent” și fiecare cetățean trebuie să lucreze din toate puterile pentru a-i apăra drepturile pe arena lumii unde și-a întârziat apariția cu întregul său prestigiu. Mussolini fascinează nația italiană prin excitarea simțului de datorie față de țară și de expansiune visată de atâți preoți și vizionari politici.

Dacă sub raport doctrinar se pot găsi atâtea insuficiențe, nu se pot nega realizările considerabile economice sub era „ducelui”.

Ceeace nu se poate înțelege este un anume spirit ofensiv, intolerant, brutal și iritant fascist, îndeosebi la țară unde fascismul se razimă pe sabie și nu îngăduie nici o altă opinie decât cea oficială. Persecuția intelectualilor și excluderea criticismului sunt moartea sigură a unei culturi.

Și hotărît lucru, că nu este nevoie de baionetă în Italia care acceptă voluntar pe marele inițiator economic față de clicăria celorlalte partide roase

de birocrațism, formalism și clandestinism diplomatic. „Ducele” ar putea să se elibereze de spiritul acesta războinic, antiintelectual și provocător, căci nu este nici o nevoie de el, dar pro-

duce multe nemulțumiri ascunse cari pot isbueni într-o zi cerând răsunare. Să nu fi păcat de o experiență economică ce nu și-ar putea da roadele...
Ion Clopoțel

A C T U A L I T Ă Ţ I

Palatul „Ligii Culturale”

Infăințată în anul 1891 cu scopul bine determinat de-a lupta pentru emanciparea culturală a românilor aflați afară din frontierele vechiului regat al României, „Liga Culturală” a avut în activitatea ei pagini de glorioase succese naționale. În momentele grele, când regimurile străine încercau să asuprească și să desființeze pe acei români, „Liga Culturală” ținea în București și în alte centre intruniri de protestare, care la frații din vechiul Regat trezeau interesul față de frații lor asupriți, iar pe aceștia îi întăreau în credința că ceasul izbăvirii va suna odată și pentru ei. Fără acțiunea de propagandă desfășurată de „Liga Culturală” unitatea sufletească între românii de pretutindeni nu sar fi putut desăvârși în măsura în care o găsim realizată în momentul cel mare și sfânt în care s'a proclamat războiul mondial, menit să dea libertatea națională popoarelor dominate de străini.

O deosebită însemnătate a avut însă acțiunea „Ligii Culturale” pentru Ardeal, ceeace se explică nu numai prin faptul, că provincia aceasta era cea mai importantă din toate teritoriile cari trebuiau alipite la regatul român, ci și prin împrejurarea, că în rândurile ei de luptători se aflau foarte mulți ardeleni, domiciliați în vechiul Regat. Începând dela bărbății de stat și dela gloriile literare și științifice, și până la cel mai umil comerciant sau meserias, de origină ardelenă, Liga Culturală îi avea pe toți printru cei mai activi membri ai săi. Congresele și sărbătorile acestei societăți luau astfel caracterul unor manifestări de integritate culturală a românilor de pretutindeni.

Scopul final, vizat de mișcarea Ligii Culturale, s'a ajuns. Aceasta însă nu înseamnă, că societatea cu un trecut atât de frumos și cu merite incontestabile, trebuie acum defăințată. E adevărat, că în anii de după război ea n'a mai dezvoltat o activitate, care să satisfacă lumea obișnuită cu manifestările ei grandioase dinainte de războiu. Era fatal, ca după împlinirea supremului ideal să urmeze o epocă de odihnă, de recreare.

Se pare însă că această epocă e pe sfârșit și vechea societate începe a da din nou semne de viață. Deocam-

dată ea pare a fi în căutarea unei noi orientări de muncă.

Cu toată stagnarea de după războiu, Liga Culturală e, pe lângă „Astra” dela Sibiu, singura societate culturală care a pătruns, prin activitatea ei din trecut, în conștiința maselor populare și e azi, chiar fără o activitate evidențiată, încă tot populară. Împrejurarea aceea îi indică dela sine drumul pe care să meargă în viitor: Ridicarea culturală a maselor, începând întâiu cu pătura micii burghezimi din Capitală.

Scopul acesta va fi ajuns prin ridicarea unui palat propriu în București, care s'a și pus în lucrare. Pe o suprafață de 1450 m², teren situat în centrul Capitalei, peste drum de liceul Lazăr, lângă grădina Cișmigiu, se va ridica o pompoasă clădire compusă din subsol, parter, mezzanine, cinci etaje și mansardă. La primul etaj va fi o sală de teatru, în care vor putea intra 1000 de persoane. Înălțimea totală a clădirii atinge 22 de metri. Intreaga construcție va fi înzestrată cu cele mai moderne instalațiuni de confort, iar ca ornamentație va fi o adevărată operă de artă. Astfel promite a deveni una din cele mai impunătoare clădiri din capitala României întregite. Lucrările de fundament s'au și început pe o suprafață de 400 m² și în ziua de 8 Noembrie a. c. va avea lor punerea pietrelor fundamentale.

Actul acesta se va desăvârși în cadrul unor mari festivități, patronate de A. S. Regală Principesa Elena. Pentru ziua aceea va fi convocat un congres extraordinar al Ligii Culturale.

Planul mărețului palat a fost executat de arhitectul S. Traianescu. Cheltuielile de construcție se urcă la aproape 50 de milioane.

Acum e momentul ca toți românii din ținuturile alipite, dar mai cu seamă ardelenii, să-și arate recunoștința față de Mama-Liga, trimițând obolul lor cât de modest pe adresa Ligii Culturale, Str. Banu Mărăcine Nr. 1. Îndeosebi sunt rugate băncile ca din profitul lor curat să facă o parte și acestei opere de cultură. Să fie o mândrie pentru fiecare suflet de român, de-a ști că a pus și el o cărămidă la clădirea palatului Ligii Culturale.

Ion Băilă

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Influența avorturilor asupra genezei

Pe cât de mult a dominat în vechime credința în popor, cași în clasa socială intelectuală, că abținerea dela procreație, este un păcat strigător la cer, pe atât de puțin raționează lumea de azi în direcția aceasta.

Poate starea psihologică de după război i-a făcut pe cei mai mulți, ca simbolul idealismului care stăpânea altădată sufletul omenirii, să se transforme azi complectamente, în triumful egoismului și al materiei, care la aparență pe unii îi scoate la iveală, însă în realitate distruge legile naturii și consecutiv familia, amenințând pierderea neamului.

Omul de azi nu se aseamănă cu cel de altădată, el nu mai simte nici-o datorie pentru generația viitoare, ci trăiește numai pentru prezent.

Natural, că războaiele prin daunele dezastruoase contribuie în cea mai mare parte, la involuția rasei.

Brațele de muncă ce s'au micșorat în urma războiului sunt greu remediate prin natalitate, a cărei procentualitate ar trebui să fie mai ridicată după război.

Numărul mare al natalității, numai până la un punct este de-o importanță capitală, prin faptul că războiul a secerat din mijlocul nostru pe indivizii cei mai viguroși ca constituție și au rămas cei inferiori, debili și atinși de diferite boale, cari sunt mai puțin capabili de-a garanta o natalitate fertilă.

Este important de remarcat, că cu cât cineva stă pe-o treaptă socială și culturală mai sus, cu atât dispune de un număr mai mic de copii și din contră, familiile bolnave și indivizii din părinți degenerați și imbecili, au copii mai numeroși. Oamenii sănătoși și situați bine materialmente cari ar coresponde din toate punctele de vedere de-a menține rasa, totmai aceea intenționează de-a avea mai puțini copii sau chiar nici unul și invers cei bolnavi și săraci cari își crează mai greu existența, au copii mai mulți.

În felul acesta se va înmulți numărul disgeneticilor și se vor micșora elementele cu calități biologice superioare. În această chestiune până la un punct este interesat și statul.

Femeile de azi chiar în anii dintâi ai căsătoriei, când sunt mai capabile de-a procrea, fie din cauza mizeriei, fie din emancipare sau lipsa sentimentului de mamă, se rețin dela îndatorirea cu care le-a înzestrat Dumnezeu.

În Banat și în regiunile cu sate nemțești, unde populația românească a trăit sub influența acestora, nu se poate vedea nici la o familie, mai mulți de 1-2 copii.

Pe lângă toată severitatea legilor, avorturile criminale dela război încoace, se practică pe o scară foarte întinsă fără niciun scrupul.

Avortul voluntar fiind admis, ar fi de dorit să se aplice acolo, unde într'adevăr este indicație medicală.

Un act de binefacere pentru națiune, ar fi ca să se introducă avortul medical

și sterilizarea la indivizii imbecili, psiopatici, idioti, etc., ca să împiedece înmulțirea acestora; cum se face spre exemplu în Anglia și America, cu scop conștient eugenic, pentru a reduce numărul unei progenituri disgenetice.

Azi femeile din clasa de jos, își provoacă înșile avort, sau prin intermediul altora, prin diferite mijloace. Cele de condiție mai bună, își pun fizicul și viața în joc supunându-se la fel de fel de mutilări sau operații cu scop de-a deveni sterile.

Femeile dela sate caută pe orice cale să-și întrerupă sarcina, cu diferite ierburile băbești, etc., cari expun viața prin perforații uterine și infecții puerperale.

Făcând odată inspecție sanitară într'un sat din circumscripția mea, mi-s'a întâmplat să asist la un act care merită să fie semnalat. Pentru ca să văd curățenia în interiorul caselor dela sate, într'o zi de vară când toată lumea este preocupată cu lucrul câmpului, am intrat pe neașteptate într'o casă țărănească, unde am văzut în pat o femeie culcată cu abdomenul descoperit, iar altă femeie îi exercita compresii puternice cu pumnii asupra regiunii inferioare a abdomenului. Întrebându-le ce lucrează mi-au răspuns că este bolnavă și îi face ficțiuni. Atunci supunându-o la un examen ginecologic, i-am constatat o graviditate cam în luna a treia. Ele apoi au recunoscut că aveau de gând să întrerupă sarcina prin presiuni puternice asupra uterului, care suprimă funcțiunile vitale ale embrionului. Amenințându-le cu închisoare, graviditatea își urmează cursul normal.

Sunt femei cari în anii dintâi ai căsătoriei, ca să nu aibă copii, și-au provocat o serie de avorturi, iar mai târziu totuși se gândesc să aibă un moștenitor, dar zadarnic. Atunci aleargă dela un medic la altul ca să afle cauza care desigur este o afecțiune a organelor genitale provenită în urma avorturilor numeroase ce le face incapabile pentru geneză.

Avorturile repetate acționează defavorabil asupra organelor genitale femești, producând diferite afecțiuni, cari influențează asupra genezei.

Prima afecțiune periculoasă, este infecția postabortum care este consecința avorturilor executate în ascuns, de către persoane care neavând idee de aseptie, lucrează cu mâni și obiecte murdare prin care introduc microbii în uter. Această infecție este foarte gravă și dă o mortalitate considerabilă. Cele mai multe care rezistă acestei infecțiuni se alege cu o endometrită (inflamația mucoasei uterine). Mucoasa uterină fiind inflamată, este incapabilă de-a duce până la sfârșit dezvoltarea embrionului. Prin avorturi mucoasa uterină este în iritație continuă și expusă la răniri, cari predispun la tumori, ce împiedecă cursul sarcinei.

Alte urmări ale avorturilor sunt o serie de inflamații la anexe și la parametre, etc. Avorturile repetate au repercusiune asupra anexelor producând inflamațiuni

la ovare și abcese, etc., care fie prin distrugerea parenchimului substanței corticale reprezentat prin foliculii ovarieni, fie prin sclerozarea țesutului interfolicular și a membranei ovariene împiedecă ovulația. Asupra trompelor, produc numeroase inflamațiuni cu aderențe între pereții trompelor, cari obstruând lumenul oprește migrarea ovulului.

Parametrițele și abcesele din cavitatea lui Douglas (basin mic) care sunt urmarea avorturilor infectate formează de cele mai dese ori aderențe cu deviațiuni uterine, dinc are motiv stagnează cursul sarcinei, rezultând avortul spontan.

La țară unde se practică avortul prin compresii asupra uterului cum am văzut mai sus, sunt frecvente cazurile de prolapsuri și inversiuni uterine. Din o statistică culeasă dela Clinica Ginecologică și obstetricală din Cluj și dela Institutul obstetric din Arad voi arăta în general raportul între numărul nașterilor și avorturilor din anii 1922—1925.

În clinica obstetricală și ginecologică din Cluj; anii 1922—1925, nașteri: 1968, avorturi: 381.

În Institutul obstetric din Arad: anii 1922—1925, nașteri: 563, avorturi: 569.

Din aceasta reiese ceea ce am amintit mai sus, că populația din jurul Aradului, care majoritatea este Banatul și care atât ca intelect, cât și din punct de vedere material, stă pe-o treaptă superioară celei din regiunea Clujului, intenționează de-a avea mai puțini copii, ceea ce se poate constata din numărul mai mare al avorturilor în această regiune.

Aceste cazuri observate în clinică sunt aproape disparente față de miile de avorturi cari se fac în mod clandestin.

Dintre avorturile mai sus citate, numai un număr disparent sunt avorturi cu indicație medicală, restul sunt toate avorturi provocate afară de spital: complete, incomplete sau incipiente.

Multe din moașele dela orașe și sate, prin cunoștințele ce le posed, ar putea aduce foloase reale țării, fiind în apropiere imediată a femeilor cărora le pot da sfaturi folositoare mai ales în perioada gravidității sau a lăuziei și în ceea ce privește îngrijirea nouilor născuți. Însă cele mai multe dintre ele contribuie la reducerea natalității, fie prin sfaturile rele ce le dau femeilor, fie că ele înșile ajută întreruperea sarcinei.

Medicii trebuie să supravegheze cu mai multă atenție activitatea moașelor, în special a moașelor empirice, care lucrează contra intereselor statului și acele cari vor fi găsite vinovate să-și ia pedeapsa bine meritată.

Este ceasul suprem ca noi medicii să reacționăm față de acest curent dezastruos, care a luat rădăcini mai adânci dela război încoace. Noi putem observa mai bine transformările eugenice ce le suferă rasa noastră, care este pe cale de-a regresa.

Statul și legile civile numai cu concursul conștient al societății ar putea înfrâna factorii cari influențează biologia socială.

Deaceia s'ar impune ca medicii și preoții mai ales la țară, să caute prin orice

mijloace de a infiltra în inima poporului credința și disciplina sufletească, care este arma principală ce va putea asigura menținerea neamului.

În cuvintele folositoare ale domnului profesor Dr. Iuliu Moldovan, citite în broșura: **Igiena Națiunii** de curând apărută să ne reamintim aceea, că numai înarmați în primul rând cu calitățile no-

stre biologice superioare, și nu cu revolverul sau cu ciomagul vom putea duce concurența cu elementele de rasă străină.

În rezumat: accentuez încăodată, avorturile repetate, influențează defavorabil asupra organelor genitale femești și consecutiv asupra genezei.

Dr. Emil Zinveliu

CRONICA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Democratizarea societăților anonime în Statele-Unite. — Pe lângă toate că Statele Unite au o clasă puternică muncitorească ele contează între cele puține țări, cari suferă mai puțin în urma agitațiilor provocate de ideile socialiste și de frământările muncitorești. O colaborare strânsă între capital și muncă s'a observat și înainte de războiu în Statele Unite, iar după războiu raportul între acești factori însemnați de producție s'a cimentat tot mai mult, este că numai rareori se poate auzi de vreun conflict. Această situație nu se datorește numai inteligenței muncitorilor, ci poate mai mult stării lor materiale, care este mult mai favorabilă decât cea a colegilor lor de pe continent. Muncitorii americani au ajuns la o bunăstare atât prin spiritul lor de economii foarte dezvoltat cât și prin împrejurările prielnice de câștig. Astăzi fiecare muncitor mai de seamă e în America și un mic capitalist, având depuneri la bănci sau — ceea ce s'a putut mai mult observa în timpul din urmă — o parte însemnată din economiile muncitorilor sunt plasate în întreprinderi industriale. În special numărul acționarilor mici, cari se recrutează în bună parte din muncitori, a crescut în mod covârșitor în timpul de după războiu.

Din datele ce le detinem din „Le Temps” se vede că în Statele Unite numărul posesorilor de valori mobiliare s'a evaluat înainte de războiu la 4 milioane. Acest număr a crescut din 1914 într-o proporție considerabilă; în 1923 se aflau cam 14 milioane de posesori de valori mobiliare. Dacă luăm în considerare, că după datele cele mai recente statistice în Statele Unite trăiesc circa 25 milioane familii, se poate constata cu prisosință că majoritatea populației este interesată la prosperitatea industriei țării.

Actiunile celor mai însemnate industrii sunt repartizate în modul următor:

Societățile de gaz 2.611.000 posesori; Soc. de căi ferate 966.000 posesori; Soc. de telefon, telegraf 363.000 posesori; Soc. de electricitate 279.000 posesori; Soc. de fier oțel etc. 179.000 posesori.

Titlurile societăților de utilitate publică sunt îndeosebi căutate de către micii acționari. De altfel nici bancarele nu sunt neglijate, în deosebire în timpul de după războiu au luat un mare avânt băncile muncitorești. Cea mai veche bancă muncitorească este o creație recentă de tot (Mount Vernon Savings Bank), neavând o existență mai veche de 6 ani. S'a înființat în Maiu 1920 în Washington cu un capital de 166.000 dolari și are deja 3 milioane

dolari depuneri spre fructificare. Cea mai puternică este cea din Cleveland, fondată tot în 1920 cu un capital de 1 milion dolari. Succesul acesteia a fost foarte mare: resursele ei au atins în 1925 cifra de 28 milioane dolari. Până în 1925 s'au creat încă 33 bănci muncitorești.

Acestea sunt date destul de elocvente pentru a înțelege de ce conflictul între capital și muncă n'are în America un caracter atât de accentuat și de acut ca în țările de pe continentul nostru.

Manifestul finanței internaționale. — Lumea financiară Europeană se află de vreo câteva zile într-o vie agitată din cauza manifestului unui grup alcătuit din marea finanță americană, la care s'au atașat încă o seamă de bănci din Anglia, Olanda, Germania, Elveția, Austria, etc. În frunte cu unele case însemnate din New-York s'a creat de către marile stabilimente financiare ale acestor țări un trust internațional având ca scop finanțarea marilor afaceri internaționale și acordarea de credite pe termen lung țărilor europene.

Acest trust a lansat un manifest prin care se atrage atențiunea asupra unor împrejurări grave, cari sunt — după părerea semnatarilor manifestului — de natură a împiedeca restabilirea unei prosperități generale. Între acestea se află dificultățile create prin tarifele vamale protecționiste, apoi prin regimul prohibitiv de import și export, etc., cari au contribuit mult la paralizarea comerțului internațional. Manifestul scoate în relief stările create în unele țări de o politică de industrializare forțată, străduindu-se a crește la adăpostul zidurilor vamale industrii cari n'au nici o bază economică.

Ca soluție se preconizează suprimarea barierelor economice și trecerea la liberul schimb, așa cum a existat aceasta înainte de războiu numai în Anglia.

Bine înțeles manifestul se ocupă și cu chestia monetară a țărilor cu o valută avariată.

Explicându-se, după părerea noastră, toate anormalitățile economice în bună parte din cauza valutei bolnave a celor mai multe țări beligerante, toată atențiunea ar trebui să se concentreze asupra acestei probleme și să se deie mai întâiu un sprijin eficace pentru restabilirea monetei. După ce s'a lecut acest rău o parte din celelalte inconveniente vor dispărea dela sine.

Expoziția volantă. — Uniunea Comerțului și Industriei a avut fericiți ideile de a organiza o expoziție volantă cu vreo 300 mostre expuse numai de către industriași și meserieșii din țară.

Acest târg volant a fost inaugurat și la Cluj, unde a stat vreo 10 zile. De aici va pleca în celelalte centre economice ale țării apoi după ce a făcut turneul în țară, va fi trimis și în străinătate în Bulgaria, Grecia și Turcia.

Nu putem insista îndeajuns asupra foloselilor reale, ce ne aduce o astfel de expoziție, care ne facilitează a cunoaște ramuri de industrie, de a căror existență în țara noastră, mulți nici ideile nu aveau. Industria noastră e tinără și în continuă dezvoltare, așa că nu poate să fie cunoscută pretutindeni în țară. Tocmai din aceste considerente s'ar putea sugera ideea de a crea în centrele cele mai importante economice expoziții de mostre cu caracter permanent.

Camerile de Comerț ar putea cu sprijinul primăriilor — cari ar pune la dispoziție localurile necesare pentru adăpostirea expoziției — să aducă ușor la îndeplinire această sarcină. După realizarea acestor planuri am putea merge cu un pas mai departe și a crea astfel de expoziții permanente și în străinătate cu mostre de mărfuri accesibile la export și cari sunt căutate în țările respective.

Dr. Traian Nichicșu

Credite ungurești în România

S'a vorbit mult de tot în cotidienele noastre, despre preținse credite, acordate de Banca Comercială din Pesta, industriei de zahăr din țara noastră.

Valorarea acestor credite, se urcă la 5 milioane franci elvețieni, sau la valoarea actuală, la 185 milioane lei aproximative.

După știrile presei maghiare dela Budapesta au fost împărțite cu aceste credite eftine, numai fabricele de zahăr din Bucovina, cari aparțin grupului unei mari bănci din Capitală, lucru, ce nu ne miră de loc, căci sunt cunoscute legăturile strânse de afaceri ce întreține această bancă, cu Banca Comercială din Budapesta.

Creditul, s'a acordat numai pentru actuala campanie urmând să fie replătit în măsură cu valorizarea noii recolte.

De 10 ani încoace, acest credit este primul, și cel mai important, ce se acordă de instituțiunile financiare ale Ungariei, industriilor aflătoare în țara noastră. Se vede, că piața vecinei noastre este saturată, iar politica de expansiune e justificată prin bunul plasament ce se face la fabricile de zahăr, cari sunt pe deplin ocupate, având toată garanția, că întregul stoc fabricat va fi plasat în intern, grație taxelor vamale prohibitive, cari fac imposibil ori ce import, și garantează acestor fabrici beneficii ce întrec ori ce închipuire omenească.

Căci numai lipsei de concurență pe piața internă, se poate atribui împrejurarea, că fabricile de zahăr, ce aparțin grupurilor financiare streine, cu capitaluri sociale infime au putut dela unire încoace, să și refacă întregul utilaj și să realizeze și beneficii, de zeci de milioane.

Acest gest al Băncii Comerciale, de a veni în ajutorul industriei românești, deci nu trebuie altfel interpretat, decât, prin prisma unei bune afaceri. **Sabin Cioranu**

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

Săptămâna Crucii Roșii

Vreme de o săptămână țara a fost cu atenția îndreptată asupra celei mai mari instituții de binefacere din lume, care-și întinde aripile ocrotitoare dela popor la popor pe deasupra granițelor despărțitoare. Personalități și instituții culturale și-au oferit puterile pentru a spori prin câștigul muncii lor, fondurile acestei societăți, care trăiește din binefaceri pentru a întoarce apoi înzecit aceste binefaceri asupra societății, care o susține. Discursuri ocazionale și conferințe publice au stăruit asupra rostului ei în timp de războiu și în timp de pace. Cum nu suntem încă așa departe de vremea războiului, amintirea mângâierilor ei și a izbăvirilor ei din zilele sângeroase a încrucișerilor de arme va fi stăruit încă în conștiința mai tuturor oamenilor maturi; mai puțin vor fi fost însă aceia cari să știe că aceeași alinare a suferințelor și salvare din ghiarele morții o profesează Crucea Roșie și în timp de pace, întreținând atâtea spitale, mai ales pentru cei atinși de flagelele sociale.

Poate că era bine să se fi rezumat biografia ei, de condeiu unu om cu suflet mai mult decât rațiune, într'o broșură, tipărită tot din binefacere de o mare casă de editură, cum este „Cartea Românească“ care să străbată în toate cătunele, vestind minunata faptă a Crucii Roșii. În loc de odioasa „chetă“, — oprită de autorități și totuși practică aproape în fiecare Duminică, s'ar fi putut vinde pe stradă această broșură. Câștigul ar fi fost dublu: cel bănesc, al Crucii Roșii și cel moral, conștiința câștigată de cetitorii broșurii, că prin obolul lor au sprijinit cea mai nobilă operă de binefacere.

Din programul acestei săptămâni la Cluj, demn de scopul, pe care l-a servit, reținem un punct mai debil. La unul din cinematografele locale a rulat în ziua destinată Crucii Roșii un film românesc. Programul îl vestea „cel mai reușit film românesc“, executat după nuvela Mitu-Borerul a „celui mai mare scriitor român I. L. Caragiale“ (D. Mihail Dragomirescu ne-ar putea spune ce a simțit sufletul lui Caragiale, când a aflat de această caracterizare). După acest abuz de superlative, curiozitatea firească pentru o astfel de manifestare românească, ne-a fost dureros înșelată. O inscenare lipsită de cele mai elementare cunoștințe tehnice, un joc pueril de actori obscuri, cari se mișcau ca niște marionete și un text oribil, ca o batjocură pentru stilul rafinat al scriitorului al cărui nume și operă au fost terfelite. Cei douăzeci de spectatori n'au putut rezista toți până la sfârșitul spectacolului. Minoritarii râdeau din inimă, iar râsul lor se încrusta dureros pe sensibilitatea noastră rănită.

Așa ne-a fost dat să vedem unul dintre cele mai bune chipuri de a ne face de râs în ochii steinelor. Oare pentru astfel de „inscenări“ nu poate exista un control?!

Horia Trandafir

În Basarabia. — Conducătorii secției medicale a Astei au plecat în Basarabia pentru a ține conferințe și a pune la cuient societatea românească de acolo cu cele mai noi principii de eugenie și biopolitică. Președintele Astei a ținut să răspundă invitației basarabenilor, luând parte și d-sa la tuneful cultural prin cele câteva centre. În modul acesta se creează legăturile culturale atât de necesare între provinciile românești. Câțiva medici basarabeni caută să propage programul secției centrale a Astei. Sunt inițiative ce merită a fi scoase în relief, căci numai prin ele este posibilă cunoașterea problemelor capitale ale țării. Apoi numai în felul acesta cultura va putea să lupte efectiv pentru introducerea unor noi maniere în viața politică și administrativă a provinciei atât de nenorocite de peste Prut.

† **Dr. Victor Babeș.** — Bacteriologul Victor Babeș a închis ochii într'o împrejurare tristă care l-a afectat în mod deosebit: fusese trecut la pensie fără a se ține seamă de dorința sa. Statul pe urmă i-a făcut funeralii naționale cum se cuvine unui savant. Ardelean de origine, a trecut de tânăr în țara liberă. Faima de savant i-s'a dus peste frontieră. Într'un număr viitor d. profesor dr. Iuliu Hatieganu va vorbi despre activitatea științifică a acestui om de geniu.

D. Iorga scrie în „Neamul Românesc“ următoarele rânduri despre personalitatea decedatului: „Chemat în România, el părăsise, acum patru decenii, o strălucită situație în Ungaria, și de atunci a rămas legat prin toată munca sa de țara al cărei prestigiu l-a înălțat.

Cugetător a cărui minte se ridica mai presus de marginile specialității lui, a dovedit nu odată că problemele mari ale naturii și omului îi apar în toată maiestatea și în tot misterul lui.

Oricine prețuiește intelectualitatea activă lucrând pentru folosul și mândria unei societăți întregi se va descoperi înaintea acestui mormânt“.

O scădere a ziaristicii românești. — Deputatul sas dr. Rudolf Brandsch este un distins intelectual împrietenit de mult cu noi românii adeleni. Era dintre acei bărbați cu vertebră cari își uniau silințele cu noi de a lovi și blama oligarhia maghiară. În faza unirii a fost unul din fondatorii actului istoric dela Mediaș. Cuvântul său are autoritate și de aceea ținem să semnalăm articolul din Tageblatt dela 26 Oct. nu în latura sa politică, ci în cea pur ziaristică. D-sa remarcă apăsând greu cuvintele, că presa românească suferă de o mare meteahnă: a neverosimilității știrilor. Nu se respectă știrea însăși, nediformată ea nu este publicată astfel ca să i-se vadă valcarea. Și are dreptate: ziarele selecționează știrile în sensul spiritului de partid sau al unui spirit de clică, în așa chip încât cititorii nu sunt dumiriți cum ar trebui asupra evenimentelor zilei. Îndeosebi presa de partid păcătuiește sub acest raport. Semnalarea d-lui Brandsch

este un avertisment, pentru cei cari vor să avem o opinie publică bine orientată.

Independența cehoslovacă. — Republica vecină, apoi toate legațiile și oficiile consulare au serbat la 28 Octomvrie aniversarea obicinuită a proclamării independenței de Stat. La serbare a participat cu toată bucuria și opinia publică românească, ce admiră fără rezerve progresele remarcabile pe toate terețele ale aliatului nostru. Civilizațiunea introdusă în teritoriile moștenite de către democrația cehoslovacă justifică pe deplin desfacerea din corpul monarhiei ce devenise incapabilă de dezvoltare din cauza oligarhiei dominante și a imperialismului austro-ungar. Nici un stat succesor n'a dovedit o mai puternică pricepere de organizare decât Cehoslovacia și în cauza privinți este înainte-mergătoare în deslegarea problemelor.

Moartea financiarului Jean Chrisovelonii. — Marți în 26 Octomvrie rămășițele pământești ale cunoscutului bancher Jean Chrisovelonii au fost depuse în cavoul familiei din comuna Ghidigeni. Suferise o trepanație ce nu mai putea fi evitată, însă căreia i-a succombat. Chrisovelonii avușese o reputațiune stabilită jucând un rol însemnat în finanța românească. Fusese om de concepții și de distinse calități sufletești. Își agonisise o imensă avere al cărei singur moștenitor este un fiu al său de 17 ani. Pe lângă puternica bancă ce-i poartă numele, întreaga viață financiară este îndoliată.

O nouă arteră economică. — Străpungerea tunelului Buzeul Ardelean—Nehoiș a fost sărbătorită Duminică trecută. Creierea liniei ferate noui Brașov—Buzeu însemnează un eveniment de seamă în economia națională. Un schimb mai vioid de produse între munți și câmpie e menit să înrădească piața și să provoace noi izvoare de bogăție. Prin noua linie, Ardeaul este legat economicște mai strâns de Marea Neagră și se creiază multe posibilități de învațire pentru țară.

Noui atașați de presă. — Ziarele aduc știrea că ministerul de externe a creiat două posturi noi de atașați de presă, la Belgrad și la Varșovia, numind în locul dintăiu pe d. Raul Anastasiu, iar în cestă-lalt pe d. Lucian Blaga.

Prin aceste numiri, țara noastră va putea să-și creeze legături mai strânse cu cele două țări vecine. Un serviciu mai larg și mai precis de informațiuni o va servi efectiv în direcția aceasta. Președintele uniunii ziarștilor profesioniști d. Raul Anastasiu și distinsul scriitor Lucian Blaga oferă garanții indestulitoare, că vor împlini cu grije golerile actuale ale informației de care avem nevoie.

Problema minoritară. — Invățămintele trecutului nu pot fi uitate. Dacă o slăbiciune a fostei Ungarii și fostei Austrii a fost nesocotirea problemei minoritare, sta-

tele succesoriale în mod natural năzuiesc a evita o asemenea slăbiciune. Situația este cu mult mai ușoară în ce privește problema minoritară, pentru că minoritățile naționale nu sunt atât de puternice ca în comul răposatei monarhii. Principiul esențial este admiterea dreptului de reprezentare în viața de stat, chiar și în acea mică proporție în care se prezintă forța comunităților naționale. Inceputul politicii realiste de încadrare în stat a minorităților este făcut acum de Cehoslovacia, care în noul guvern a cedat nemților cari reprezintă un număr de aproape 3 și jum. milioane, două ministere: al muncii și al justiției cu titularii Dr. Francisc Spina și Dr. Robert Mayr Harting, ambii profesori. Ceeace însemnează că problema minoritară trebuie pusă de noi înșine și rezolvită cu loialitate și simț de echitate, fără sgomot și fără prejudecăți, utilizând forțele minoritare la consolidarea însăși a patriei.

O satisfacție. — Ziarul „Cuvântul“ a publicat un frumos antrefileu insistând asupra celor „două metode“ de lucru: ardelenescă și regățenească arătând părțile bune și slabe ale lor. În latura bună a metodei ardelenesti „Cuvântul“ aduce ca argument „Societatea de Măine“. Articolul „Cuvântului“, intitulat „Două metode“, este reproduș în numărul de față al revistei noastre și-l considerăm ca o aleasă satisfacție pentru colaboratorii permanenți ai „Societății de Măine“. Este aici îndeplinită o muncă migăloasă și continuă ce n'a fost observată de atâția. Nu ne-am bătut pe piept, ci am așteptat liniștiți, fiind convinși că ni se va da desigur într-o zi ceea ce este al nostru. Poatecă tăria noastră a fost tocmai lipsa de orice vanitate personală: „Societatea de Măine“ n'a fost aservită nici unei ambiții și nici unui capriciu, ea și-a păstrat drumul său drept trecând prin sită evenimentele actualității economice și sociale. Inusuși serviciul nostru săptămânal de a oglindi frământările vieții intelectuale, susținut de secretariatul revistei este cea mai bună dovadă a metodei de lucru semnalată de cărturarul „Cuvântului“. Ni s'a dat o satisfacție...

Războiul minier în Anglia. — În marea împărăție britanică se întâmplă un curios fenomen social, care se strecoară aproape neobservat în coloanele cotidianelor în pagina 4-a a telegramelor. Greva minierilor englezi, care durează aproape de un an, iese cu totul din cadrul obișnuit al conflictelor de muncă, pe care epoca post-belică le înregistrează.

În țana care păstrează în sânul ei un milion și jumătate de șomeri și cari constituie greutate atât pentru picioarele statului burghez cât și pentru organizațiile muncitorești, imensa armată a muncitorilor minieri se află în grevă. Poate străduințele guvernului englez, în colaborare cu conducătorii muncitorilor, de a soluționa în mod fericit conflictul a dat greș. Deși industria marelui imperiu suferă destul de pe urma acestei greve, Statul se arată neputincios, și nici nu încearcă măcar de a forța situația. Pasivitatea guver-

nului de a lua măsuri de represiune contra greviștilor, ne arată conflictul într-o lumină cu totul nouă. Dorința de a-l aplana cu mijloace pașnice ne-o dovedește nenumăratele conferințe pe care consiliul de miniștri le ține împ. eună cu conducătorii muncitorilor. Rezultatul: Statul este în imposibilitate de a satisface cererile greviștilor, iar aceștia, de a renunța la ele. În cazul acesta situația guvernului englez este între ciocan și nicovală, în timp ce lorzii capitaliști tăiesc viața lor liniștită. Ultimele telegrame ne vestesc grave ciocniri între autorități și greviști, cât și între greviștii ce vor reluarea lucrului și cei ce nu. În același timp, confedința delegaților minieri a hotărât cu 460.150 voturi contra 284.336 retragerea oamenilor de siguranță din mine. Umde va duce acest foc ce mocșește în cenușe, e greu de prevăzut. În orice caz, numai timpul ne va da deslegarea.

ECOURI

Două metode

Ardealul își are metodele lui de lucru. Deosebite de ale noastre prin modestie și persistență. Cultura Bucureștilor îl privește uneori cam peste umăr. Căci îi lipsește în adevăr strălucirea, spontanitatea, ușurința sprintenă și eleganță. Sau îi lipsește cel puțin în cele mai multe din manifestări. El are în schimb o statornicie impresionantă și o raportare directă la lucruri și la fapte, care a fost întotdeauna și în toate țările nu numai mai fecundă, dar singura bază solidă a unei culturi traînice. Acolo unde noi suntem mai aplecați spre principii și generalizări, unde de cele mai multe ori intuiția și fantezia joacă rolul de document, Artelenii aduc studii al amănuntului, metodă și organizare. Ei adună ca să construiască; noi construim ca să ne dispensăm de documentare.

Iată un exemplu: sunt studioșii din jurul revistei „Societatea de mâine“. Nu toți scriitori de mână întâi, desigur, dar toți oameni perfect informați. Este de fapt o concepție total deosebită de a noastră; la ei nu contează scriitorul, ci revista. Cine iscălește, e aproape indiferent. Ce apare în foaie interesează. De aceea din această publicație înveți întotdeauna ceva. Asta numim noi adevărata muncă constructivă; în opoziție cu sforțările noastre bucureștene, — cari mai întotdeauna au la bază un personalism, interesant, de sigur, dar steril.

„Societatea de Măine“ a înființat și o secție de studii. Nu am mai auzit nimic de ea; suntem siguri că într-o bună zi, trecând prin Cluj, vom putea găsi la acest modest institut dosare cu material și documentare asupra tuturor marilor probleme de interes regional.

Sunt deci, de la noi la ei deosebiri de metodă. Una bună și alta rea? Nu, ci două metode deosebite, care în fond se completează. Sunt lucruri pe cari avem să le învățăm de acolo; sunt altele pe cari le putem trimite. Și în acest domeniu indicațiile realității sunt: întregire.

Dar asemenea constatări ar trebui făcute mai des, pentru ca ele să între odată în rândul realităților noastre.

Cuvântul, 24 Oct.

Problema bacalaureatului

Revista bilunară „Vatra școlară“ organ oficial al inspectoratului școlar Sibiu publică următorul ecou la articolul d-lui prof. N. Ghiulea din revista noastră:

„Despre bacalaureat și despre rezultatele sale dezastruoase s'a scris o sumedenie de articole de mai multă sau mai puțină valoare, prin reviste și ziare. Judiciosul articol, sau mai bine zis studiu, publicat de d. N. Ghiulea, în excelenta revistă clujană, este, după părerea noastră, cea mai prețioasă contribuție la clarificarea mult discutatei probleme. Recomandăm expunerile d-lui Ghiulea tuturor acelorora, cărora le incumbă asanarea multiplelor neajunsuri ce stânjenesc munca liceelor noastre. Autorul nu e în contra introducerii bacalaureatului, dar nu e de acord cu modul cum a fost introdus. Fără suficientă prevenire a dificultăților posibile și ușor de prevăzut, bacalaureatul nu putea decât să aducă nemulțumiri. Înainte de a institui bacalaureatul, ar fi trebuit reorganizat învățământul secundar. Corpul didactic e plin de elemente nepregătite sau indiferente față de școală. Programa analitică nu mai există. Câte licee, atâtea programe. Toate cele scrise de noi la acest loc de repetite ori despre debandada și desorientarea ce domnește în „organizarea“ bacalaureatului, le aflăm confirmate prin expunerile d-lui Ghiulea. Comisiile, alcătuite după legea humului plac și a întâmplării, lucrează cum le taie capul, fără nici o normă, fără nici o regulă. Totul merge la întâmplare și la noroc, fără nici un program. În ce privește modul de examinare acelaș lucru: nici o normă. Găzduirea candidaților în sediile examenelor e o adevărată barbarie, etc. Nu e cu puțință a reda în cadrul unui rezumat scurt toate ideile sănătoase, relevate în acest strălucit studiu: el trebuie citit în întregime, căci fiecare șir este instructiv“.

REDAȚIONALE. — Aducem la cunoștința cititorilor noștri din capitală, că reprezentantul redacțional și administrativ al „Societății de Măine“ în București e d. Ion Băilă.

În orice chestiune privitoare la revista noastră, îi rugăm a se adresa d-sale: București, Calea Călărașilor 22.

Din casa nici-unui cărturar ardelean nu va
lipsi cartea

REVOLUȚIA DIN 1918

și

UNIREA ARDEALULUI CU ROMÂNIA

ce se poate comanda cu prețul de lei 100 dela
administrația „Societății de mâine“ din Cluj

Schmoll-Pasta

CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE

B R A Ș O V

Desemnatorul

DRALEX

și-a deschis EXPOZIȚIA de

C A R I C A T U R I

intre 24 Octomvrie—9 Noemvrie 1926 în localul magazi-
nului GRATZ (sala mică, intrarea prin gang).

Lucrările se pot vedea între orele 10—13 și 17—20.

Inainte de voiajuri cercetați
neapărat depozitul asortat în
toate articolele

Magazin pentru Industria de pielărie

Proprietar:
Dr. Poszler

C L U J

Strada Regele Ferdinand No. 2.

Noutăți de toamnă și iarnă

în marele magazin din
Strada Regele Ferdinand No. 13
al fabricii de postav

Gromen și Herbert

Stofe de pardesiu bărbătesc
Stofe de palton bărbătesc
Stofe de costume bărbătești

Stofe pentru costume de copii

Covoare și pături de lână de
toate calitățile

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnic halta, Veșel, Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“

TELEFON: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului“ S. A.

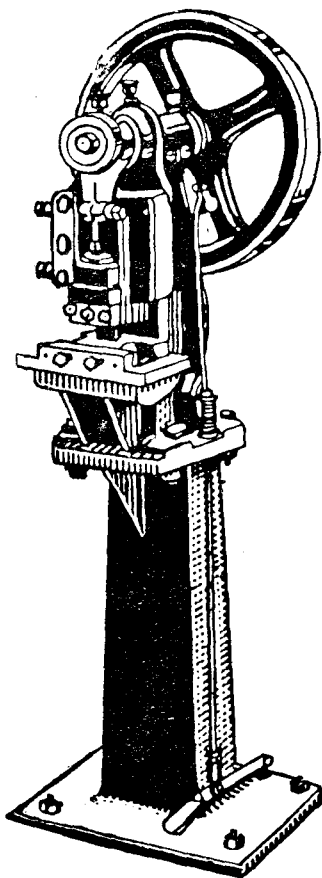
CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „C O L E“. — Telefon No 11—50.

„Astra”

Prima Fabrică Română de
Vagoane și Motoare S. A.

Vagoane cisterne pentru orice lichid, Cazane și rezervoare pentru apă, spirt, petrol și benzină de orice formă și mărime. Cazane de fermentațiune. Coșuri de tablă.

Pentru oferte a se adresa Reprezentanței Generale:

S. A. R. de Investițiuni și Furnituri
BUCUREȘTI, Str. Paris 4 bis.

Adresa abonatului

Magazin de candelabre
pentru Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand 11

Mare depozit de lămpi
și material electric!!

Vânzare en-gros și en-detail

Cartea cea mai citită:

ION CLOPOTEL
Redactorul-șef al „Societății de mâine”

REVOLUȚIA DIN 1918 ȘI UNIREA ARDEALULUI CU ROMÂNIA

— Premiul „Scotus Viator” al Astei —

Editura revistei
SOCIETATEA DE MÂINE
Cluj, 1928

Cuprinsul

	Pagina
Decrepitudinea monarhiei habsburgice	3
Opreșiunea ungurească	17
Prăbușiirea	20
Partidul național deschide epoca nouă a românilor ardeleni	37
Organizarea revoluției	50
Acțiunea revoluționară a domnului Iuliu Maniu la Viena	53
Poporul petrece	59
Partidul național pretinde dreptul de ocărmuire asupra Ardealului	79
Tratatul de la Arad	81
Către popoarele lumii	100
Solidaritatea politică a românilor ardeleni	105
Convocarea Adunării Naționale	107
Conferința preliminară	111
Proclamarea unirii	119
În așteptare	134
Voluntarii și pribegii	137
Temniți și atrocități	142
Calvarul Biharei	153
Sub ocupația franceză	160
Principiile politicii ardeleni	169

Prețul lei 100

De vânzare la toate librăriile și la administrația „Societatea de mâine” Cluj